

เหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"

ในบทที่ 4 ได้แสดงผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร"การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"อย่างละเอียดไปแล้ว 14 เหตุการณ์ ในบทนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารซึ่งเป็นเหตุการณ์สื่อสารที่สำคัญที่สุดในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" อันได้แก่ เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" เป็นเหตุการณ์ลำดับที่ 14 ปรากฏหลัง เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทอุทิศ" และปรากฏก่อนเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา"

5.1 องค์ประกอบที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" ออกจากเหตุการณ์สื่อสารอื่นๆ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 10 ประการที่นำมา วิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารแล้วพบว่า มีองค์ประกอบ 3 ประการที่แสดงให้เห็น อย่างเด่นชัดถึงความแตกต่างระหว่างเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" และเหตุการณ์ สื่อสารอื่นๆ คือ ผู้ร่วมสถานการณ์และกฎการปฏิสัมพันธ์ เนื้อหาการสื่อสาร และ จำนวนและการลำดับวัจนกรรม ดังนี้

5.1.1 ผู้ร่วมสถานการณ์และกฎการปฏิสัมพันธ์

ในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"มีผู้ร่วมสถานการณ์ 3 ฝ่าย คือ

ฝ่ายเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์ และฝ่ายผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ โดยพระภิกษุองค์เทศก์ ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. และผู้ฟังรายการฯ ทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร

5.1.2 เนื้อหาการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาเนื้อหาการสื่อสารแล้วพบว่า เนื้อหาที่พระภิกษุองค์เทศก์แต่ละองค์ได้เลือกมาแสดงในการเทศน์แต่ละครั้งนั้นมีความแตกต่างกัน ในขณะที่เนื้อหาการสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารอื่นๆ อีก 14 เหตุการณ์มีเนื้อหาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน แน่นนอน ว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นกล่าวถึงเรื่องอะไร ดังนั้นเนื้อหาของเหตุการณ์สื่อสารอื่นๆ อีก 14 เหตุการณ์ จึงไม่มีความแตกต่างกันในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" แต่ละครั้ง

5.1.3 จำนวนและการลำดับวัจนกรรม

เมื่อเนื้อหาการสื่อสารในการเทศน์แต่ละครั้งแตกต่างกัน จำนวนและลำดับวัจนกรรมในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" จึงแตกต่างกันไปด้วย ในเรื่องจำนวนการปรากฏของวัจนกรรมนั้น พบว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่มีการแปรทางด้านจำนวนของวัจนกรรมสูงที่สุด จากข้อมูลพบว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" จะต้องประกอบไปด้วยวัจนกรรมอย่างน้อยที่สุด 3 วัจนกรรม คือ วัจนกรรม "การเริ่ม" "การอธิบาย" และ "การจบ" โดยวัจนกรรมทั้งสามจะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ เมื่อพิจารณาวัจนกรรมที่ปรากฏในข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ทั้ง 9 บทก็จะพบว่าปรากฏวัจนกรรมมากถึง 20 วัจนกรรม โดยวัจนกรรมที่เพิ่มขึ้นอีก 17 วัจนกรรมเป็นวัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่มีการแปรในเรื่องจำนวนวัจนกรรมสูงที่สุด ในเรื่องชนิดของวัจนกรรม พบว่าวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารนี้มี 2 ชนิด คือ วัจนกรรมที่ต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ได้แก่ วัจนกรรม "การเริ่ม" "การอธิบาย" และ "การจบ" กับวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ เช่น "การเล่าเรื่อง" "การยกตัวอย่าง"

ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของการเทศน์มีส่วนในการกำหนดจำนวนและลำดับของวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" แต่ละครั้ง ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสารอื่นๆอีก 14 เหตุการณ์ในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิญญู" แต่ละเหตุการณ์ต่างก็ประกอบไปด้วยจำนวนวัจนกรรมและการเรียงลำดับที่ชัดเจน แน่นอนตายตัว เนื่องจากเหตุการณ์สื่อสารเหล่านั้นมีเนื้อหาที่กำหนดไว้อย่างคงที่นั่นเอง

5.2 องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ตามทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 10 ประการของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ปรากฏดังนี้

5.2.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การเทศน์สั่งสอน"

5.2.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นถ้อยคำอธิบายขยายความบทพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุชาติที่นำมาเทศน์

5.2.3 วัตถุประสงค์

เพื่อเทศน์สั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

5.2.4 เวลา-สถานที่

เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" มีเวลา-สถานที่เหมือนกันกับเวลา-สถานที่ของเหตุการณ์สื่อสารอื่นๆทั้ง 14 เหตุการณ์ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

5.2.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์

เหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" มีผู้ร่วมเหตุการณ์เหมือนกันกับผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสารอื่นๆอีก 12 เหตุการณ์ ยกเว้นเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" และ"การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" กล่าวคือ มีผู้ร่วมเหตุการณ์ 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ พระภิกษุองค์เทศก์ และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ แต่ต่างกันในเรื่องบทบาท คือในเหตุการณ์นี้พระภิกษุองค์เทศก์เล่นบทบาทผู้พูดแต่เพียงผู้เดียว

5.2.6 รูปแบบการสื่อสาร

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" มีการใช้ประมวลภาษาเสียงพูด (vocalverbalcode) ซึ่งหมายถึงภาษาพูด ที่เป็นภาษาไทย แต่ก็พบว่าในข้อมูลการเทศน์บางครั้งพระภิกษุองค์เทศก์ก็ใช้ภาษาบาลีด้วย ซึ่งก็คือเกิดการสลับภาษา (code switching) ภายในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" โดยพระภิกษุองค์เทศก์จะกล่าวภาษาบาลีก่อน แล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทย ซึ่งการเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยภายหลังการกล่าวภาษาบาลี เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเป็นการแปลคำกล่าวภาษาบาลีที่ผู้พูดซึ่งก็คือพระภิกษุองค์เทศก์กล่าวมาข้างต้นนั่นเอง เช่น "เอเตน สัจจชฺช เชน ด้วยอำนาจการกล่าวคำสัตย์อันเป็นธรรม"

นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบในการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" นี้เป็นวัจนลีลาแบบเป็นทางการ (formal style) ซึ่งก็คือรูปแบบการใช้ภาษาที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์การใช้ภาษาที่เข้มงวด นอกจากนี้ยังพบว่าการแปรเล็กน้อยตามลักษณะการใช้ภาษาเฉพาะบุคคล เช่น พระภิกษุบางองค์นิยมนิยามกล่าววัจนกรรม"การแนะนำ" ประกอบการเทศน์ เช่น พระธรรมวิสุทธาจารย์ วัดประยุรวงศาวาส พระภิกษุบางองค์นิยมกล่าววัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" ประกอบการเทศน์ เช่น พระราชธรรมานุวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร

5.2.7 เนื้อหาการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาเนื้อหาหรือเรื่องที่พระภิกษุองค์เทศก์ได้สื่อออกมา นั้นพบว่าเป็นการนำเอาพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรง

แสดงไว้มาอธิบายขยายความ โดยนำเอาพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาตที่พระภิกษุองค์เทศก์แต่ละองค์ยกขึ้นมาตั้งไว้เป็นบทอุเทศในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทอุเทศ" มาอธิบายขยายความในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

เนื้อหาของหัวข้อธรรมะที่ปรากฏในข้อมูลการแสดงผลพระธรรมเทศนาทางวิทยุทั้ง 9 ครั้งมีดังนี้

1. การสั่งสมบุญ
2. การทำกรรมดี
3. ทุ สะ นะ โส
4. ความสวัสดี
5. อินทรีย์
6. อานิสงส์แห่งการฟังธรรม
7. ปฏิปทา 4 ประการ
8. คุณสมบัติของนักรบ
9. การรักษาตน

จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 ครั้งต่างก็มีเนื้อหาที่นำมาเทศน์แตกต่างกัน เนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการทำความดี ละวางความชั่ว และทำจิตของตนให้ผ่องแผ้วด้วยการเจริญภาวนา

5.2.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" นี้ถึงแม้ว่าจะมีผู้ร่วมเหตุการณ์ 3 ฝ่าย คือฝ่ายเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์ และฝ่ายผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ แต่พบว่าในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" นี้ พระภิกษุองค์เทศก์จะเป็นผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยปราศจากปฏิสัมพันธ์โต้ตอบจากเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ โดยพระภิกษุจะทำหน้าที่เทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ในขณะที่พุทธศาสนิกชนนั้นรับฟังการเทศน์เฉยๆ

สาเหตุที่ผู้วิจัยทราบว่าพระภิกษุองค์เทศก์เป็นผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือพูดคนเดียวโดยปราศจากการปฏิสัมพันธ์พูดโต้ตอบจากผู้ฟังซึ่งเป็นผู้รับสาร

เพราะผลการวิเคราะห์วัจนกรรมที่ปรากฏในบทเทศน์ทั้ง 9 บทไม่ปรากฏวัจนกรรม "การถาม" เลย และถึงแม้ว่าข้อมูลในบทเทศน์จะปรากฏประโยคคำถาม แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าประโยคคำถามที่พบนั้น ผู้พูดซึ่งก็คือพระภิกษุองค์เทศก์ไม่ได้มีเจตนาที่จะกล่าวประโยคคำถามเพื่อถามให้ผู้ฟังตอบ หากแต่เป็นการถามที่ผู้พูดเป็นผู้ตอบคำถามนั้นๆนั่นเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่จัดให้ประโยคคำถามประเภทนี้เป็นรูปภาษาที่แสดงวัจนกรรม "การถาม" หากแต่จัดให้แสดงวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" เพราะผู้พูดมีเจตนาที่จะกล่าวประโยคคำถามเพื่อเรียกร้องให้ผู้ฟังสนใจในเรื่องที่ผู้พูดกำลังพูดถึง และจะได้อธิบายขยายความเรื่องนั้นๆต่อไป ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการไม่ปรากฏวัจนกรรม "การถาม" ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" จึงเป็นเรื่องซึ่งบ่งชี้ให้ทราบว่าในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" นี้ พระภิกษุองค์เทศก์เป็นผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยปราศจากการปฏิสัมพันธ์พูดโต้ตอบจากเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุซึ่งเป็นผู้รับสารแต่อย่างใด

5.2.9 บรรทัดฐานของการตีความ

ในการเทศน์ทางวิทยุ นั้น พระภิกษุองค์เทศก์จะนำหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนผู้ฟังธรรม โดยจะเทศน์ธรรมะพอสมควรแก่เวลา ดังนั้น พระภิกษุองค์เทศก์จะไม่นำหลักธรรมะที่เป็นเรื่องยากแก่ความเข้าใจหรือเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนในเวลาจำกัด หากแต่จะนำหลักธรรมที่ไม่ซับซ้อน หลักธรรมที่อธิบายแล้วสามารถเข้าใจได้โดยง่ายมาอธิบายขยายความ เช่น การสั่งสมบุญ การทำกรรมดี ความสวัสดี อานิสงส์แห่งการฟังธรรม การรักษาดน นอกจากนี้ยังพบว่าหลักธรรมที่พระภิกษุองค์เทศก์นำมาเทศน์สั่งสอนนั้นเป็นหลักธรรมที่ผู้รับสารสามารถนำไปประยุกต์ใช้และนำไปปฏิบัติตามได้ในชีวิตประจำวันด้วย

ทั้งนี้พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้แสดงให้เห็นให้พุทธศาสนิกชนเห็นว่าผู้ที่ปฏิบัติดีหรือทำความดี ก็จะได้รับความเป็นสิ่งตอบแทน แต่ถ้าผู้ใดที่ปฏิบัติไม่ดีหรือทำความชั่ว ก็จะได้รับความชั่วนั้นตอบแทน นั่นคือการสอนให้ทำความดี ละวางความชั่ว ดังคำสั่งสอนที่เป็นหลักในทางพระพุทธศาสนา 3 ประการที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ ที่สอนให้พุทธศาสนิกชนไม่ทำความชั่ว

หรือไม่ทำบาปทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม และทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ซึ่ง คำสอนทั้ง 3 ประการนี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเทศนาสั่งสอนในพระพุทธศาสนาในสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้น เป็นการเทศนาสั่งสอนในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งเน้นในเชิงปฏิบัติ มิใช่พระพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งเน้นในเชิงปรัชญา

5.2.10 การลำดับวัจนกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" ทั้ง 9 บท พบวัจนกรรมสื่อสารรวมทั้งสิ้น 20 วัจนกรรม ได้แก่ การเริ่ม การบอกวัตถุประสงค์ การเกริ่น การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์ การแจ้งให้ทราบ การบอกวัน-เวลา การอธิบาย การยกตัวอย่าง การกล่าวอ้าง การเปรียบเทียบ การเล่าเรื่อง การสอน การแนะนำ การเรียกร้องความสนใจ การสรุป การขอร้อง การทบทวน การให้พร การอธิษฐาน และการจบ

เมื่อนำวัจนกรรมเหล่านี้มาพิจารณาคะพบว่า ถึงแม้ว่าวัจนกรรมทั้ง 20 ข้างต้นสามารถปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"ได้เหมือนกัน หากแต่มีศักยภาพในการปรากฏที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถี่ของแต่ละวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเกณฑ์การปรากฏของวัจนกรรมสื่อสารมาจัดแบ่งกลุ่มการปรากฏของวัจนกรรมทั้ง 20 ข้างต้น โดยแบ่งวัจนกรรมได้เป็น 2 ประเภท คือ วัจนกรรมที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ และวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

(ก) วัจนกรรมที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

วัจนกรรมที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์คือวัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บทเทศน์ วัจนกรรมเหล่านี้จะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ จากข้อมูลพบวัจนกรรมที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ 3 วัจนกรรม คือ วัจนกรรม"การเริ่ม" "การอธิบาย" และ"การจบ"

(ข) วัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

วัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ คือวัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์ต่ำกว่า 9 บทเทศน์ ซึ่งวัจนกรรมเหล่านี้อาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระภิกษุ

องค์เทศก์แต่ละองค์ว่าจะเลือกนำวจนกรรมใดมาใช้ในการเทศน์ของตน วจนกรรม
ที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย โดยใช้เกณฑ์การปรากฏ
บ่อยหรือไม่บ่อย โดยแบ่งเป็นวจนกรรมที่เกิดบ่อยกับวจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย ดังนี้

(1) วจนกรรมที่เกิดบ่อย

วจนกรรมที่เกิดบ่อยคือวจนกรรมที่พระภิกษุองค์เทศก์
นิยมนำมาใช้ในการเทศน์โดยแต่ละวจนกรรมมีอัตราการปรากฏระหว่าง 5-8 บท
เทศน์ จากข้อมูลการเทศน์ทั้งหมด 9 บท

วจนกรรมที่เกิดบ่อยที่พบมี 4 วจนกรรม คือ
วจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" "การเกริ่น" "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" และ
"การสรุป"

(2) วจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย

วจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย คือวจนกรรมที่พระภิกษุองค์
เทศก์ไม่ค่อยนิยมนำมาใช้ในการเทศน์ โดยแต่ละวจนกรรมมีอัตราการปรากฏ
ระหว่าง 1-4 บทเทศน์ จากข้อมูลการเทศน์ทั้งหมด 9 บท

วจนกรรมที่เกิดไม่บ่อยที่พบมี 13 วจนกรรม คือ
วจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" "การแจ้งให้ทราบ" "การยกตัวอย่าง"
"การกล่าวอ้าง" "การเปรียบเทียบ" "การเล่าเรื่อง" "การสอน" "การแนะนำ"
"การเรียกร้องความสนใจ" "การขอร้อง" "การทบทวน" "การให้พร" และ
"การอธิษฐาน"

ด้วยเหตุที่สามารถจัดแบ่งวจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร
"การเทศน์" ได้ตามเกณฑ์การปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยจึงจะแยกการอธิบายวจนกรรม
ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกจะกล่าวถึง
วจนกรรมประเภทที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ และส่วนที่ 2 จะกล่าวถึง
วจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ดังนี้

ก) วจนกรรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

วจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์เป็นวจนกรรม
ที่จะต้องปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" เพราะพระภิกษุองค์เทศน์จะต้อง
นำวจนกรรมเหล่านี้มาประกอบการเทศน์

วิจารณ์กรมสื่อสารประเภทปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ประกอบด้วยวิจารณ์กรม 3 วิจารณ์กรม ได้แก่ วิจารณ์กรม "การเริ่ม" "การอธิบาย" และ "การจบ" รายละเอียดของวิจารณ์กรมทั้ง 3 มีดังนี้

(1) วิจารณ์กรม "การเริ่ม"

วิจารณ์กรม"การเริ่ม" เป็นวิจารณ์กรมที่ต้องปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" โดยจะปรากฏในช่วงต้นของการเทศน์ การกล่าววิจารณ์กรม "การเริ่ม" ก็คือการกล่าววลีที่ใช้เป็นประจำในการเริ่มต้นการเทศน์ และเนื่องจากวลีที่ใช้เป็นประจำในการเริ่มต้นการเทศน์มักจะปรากฏเป็นลำดับแรกของวิจารณ์กรมต่างๆที่ประกอบกันเข้าเป็นเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" ผู้วิจัยจึงให้ชื่อการกล่าววลีที่ใช้เป็นประจำในการเริ่มต้นการเทศน์ว่าวิจารณ์กรม"การเริ่ม" และเมื่อพิจารณาลักษณะการปรากฏของวิจารณ์กรม "การเริ่ม" ที่ปรากฏในเหตุการณ์นี้แล้ว จะพบว่าวิจารณ์กรม"การเริ่ม" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารนี้จำกัดขอบเขตเพียงแค่การเริ่มการเทศน์เท่านั้น ดังนั้นจึงอาจเรียกวิจารณ์กรม "การเริ่ม" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" นี้ ว่าวิจารณ์กรม "การเริ่มการเทศน์"

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิจารณ์กรม "การเริ่ม" คือคำว่า "บัดนี้" "ณ บัดนี้" และ "ในโอกาสนี้" ทั้งนี้คำสำคัญของการเริ่มการเทศน์จะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการกล่าววิจารณ์กรม"การเริ่ม"

ตัวอย่างของวิจารณ์กรม "การเริ่ม" เช่น

"ณ บัดนี้ จะได้แสดงพระธรรมเทศนาในบุญอุจจยสภา ว่าด้วยเรื่อง การสั่งสมบุญ"

"ณ บัดนี้ จักได้แสดงพระธรรมเทศนาในโสตถิกถากกล่าวถึงความสวัสดิ"

"บัดนี้ จะแสดงพระธรรมเทศนาในฉัหมสวนานิสังสกถา พรรณนา อานิสงส์แห่งการฟังธรรม"

"ในโอกาสนี้ จะได้แสดงพระธรรมเทศนาพรรณนาปฏิบัติทา 4 ประการ"

"บัดนี้ จะได้นำธรรมีกถามาแสดง"

ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ จากข้อมูลวิจารณ์กรม "การเริ่ม" ที่ปรากฏในบทเทศน์ทั้ง 9 บทแสดงให้เห็นว่า โดยปกติแล้ววิจารณ์กรม "การเริ่ม" จะปรากฏในตำแหน่งวิจารณ์กรมแรกของช่วงต้นของการเทศน์ ซึ่งก็หมายความว่าวิจารณ์กรม "การเริ่ม" จะปรากฏเป็นวิจารณ์กรมแรกของเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" ด้วยเช่นกัน แต่จากข้อมูลการเทศน์พบว่าบางครั้งวิจารณ์กรม

"การเริ่ม" ก็อาจจะมิได้ปรากฏเป็นวัจนกรรมแรกของช่วงต้นของการเทศน์ โดยมี
ข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" 2 ครั้งที่พระภิกษุองค์เทศน์บางองค์ได้กล่าว
วัจนกรรม "การเริ่ม" เป็นวัจนกรรมที่ 2 ต่อจากวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา"
ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าวัจนกรรม "การเริ่ม" มีตำแหน่งการปรากฏ 2 ตำแหน่ง
คือ 1. ปรากฏเป็น วัจนกรรมแรกของช่วงต้นของการเทศน์

ซึ่งตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งที่ปรากฏบ่อยที่สุด จึงถือได้ว่าเป็นตำแหน่งที่
เป็นบรรทัดฐานการปรากฏของ วัจนกรรม "การเริ่ม"

2. ปรากฏเป็นวัจนกรรมที่ 2 ของช่วงต้นของการเทศน์

ซึ่งตำแหน่งนี้วัจนกรรม "การเริ่ม" จะปรากฏต่อจากวัจนกรรม
"การบอกวัน-เวลา"

(2) วัจนกรรม "การอธิบาย"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะให้ชี้แจงขยายความให้ผู้ฟังทราบ
และเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันได้แก่ข้อเท็จจริง เหตุผล ฯลฯ ในที่นี้การอธิบาย
หมายถึงการอธิบายเรื่องธรรมะเท็จจริง และเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อธรรมะ
เรื่องนั้นๆนั่นเอง ดังนั้นประโยคที่แสดงวัจนกรรม "การอธิบาย" จึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับ
เรื่องที่ต้องการอธิบายให้ผู้ฟังทราบ ดังจะเห็นได้จากคำว่า "คือ"

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม "การอธิบาย" ที่ปรากฏในข้อมูล
การเทศน์ ได้แก่ "เป็น" "คือ" "เรียก" "ชื่อว่า" "แปลว่า" "ได้แก่" "หมายถึง"
"หมายความว่า" "อธิบายว่า" และ "ดังแสดงให้เห็นถึง" ¹ ทั้งนี้คำสำคัญของ
การอธิบายอาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในการกล่าววัจนกรรม "การอธิบาย" ก็ได้

วัจนกรรม "การอธิบาย" เป็นวัจนกรรมที่ต้องปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร
"การเทศน์" โดยจะปรากฏอยู่ในช่วงกลางของการเทศน์ เมื่อพิจารณาวัจนกรรม
"การอธิบาย" ตามลักษณะการปรากฏแล้วพบว่าวัจนกรรม "การอธิบาย" มีตำแหน่ง
การปรากฏ 2 ตำแหน่ง คือ

1. ปรากฏเป็นวัจนกรรมแรกของช่วงกลางของการเทศน์

จากข้อมูลบทเทศน์ทั้ง 9 บทพบว่าช่วงกลางของการเทศน์จะต้องเริ่มต้น
ด้วยการกล่าววัจนกรรม "การอธิบาย" ทุกครั้ง

2. ปรากฏตามหลังวัจนกรรมอื่น ๆ ที่ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์

จากข้อมูลบทเทศน์ทั้ง 9 บทพบว่า ในกรณีที่ช่วงกลางของการเทศน์

ประกอบด้วยวจนกรรมมากกว่า 1 วจนกรรมขึ้นไปนอกจากวจนกรรม"การอธิบาย" จะต้องปรากฏเป็นวจนกรรมแรกของช่วงกลางของการเทศน์แล้ว วจนกรรม "การอธิบาย" ยังสามารถที่จะปรากฏหลังวจนกรรมที่อื่นๆอีก 11 วจนกรรม คือ วจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" "การยกตัวอย่าง" "การกล่าวอ้าง" "การสอน" "การเปรียบเทียบ" "การเล่าเรื่อง" "การแนะนำ" "การเรียกร้องความสนใจ" "การสรุป" "การขอเรื่อง" และ "การบอกวัตถุประสงค์" ทั้งนี้วจนกรรม "การอธิบาย" สามารถปรากฏตามหลังวจนกรรมเหล่านั้นข้างต้น ยกเว้นวจนกรรม "การสอน" ได้ทันที แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บทจะไม่ ปรากฏว่าวจนกรรม"การอธิบาย" เกิดตามหลังวจนกรรม "การสอน" ทันทีเหมือน วจนกรรมอื่นๆในช่วงกลางของการเทศน์ แต่ก็พบข้อมูลที่วจนกรรม "การอธิบาย" ปรากฏตามหลังวจนกรรมอื่นที่ปรากฏต่อจากวจนกรรม"การสอน" อันได้แก่วจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" และ "การสรุป" ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าวจนกรรม "การอธิบาย"สามารถปรากฏหลังวจนกรรม"การสอน"ได้เช่นเดียวกับวจนกรรม อื่นๆอีก 10 วจนกรรมในช่วงกลางของการเทศน์

ดังนั้นจึงจะเห็นว่าวจนกรรม "การอธิบาย" สามารถปรากฏในตำแหน่ง 2 ตำแหน่งในช่วงกลางของการเทศน์ คือ ปรากฏเป็นวจนกรรมแรกของช่วงกลาง ของการเทศน์ และปรากฏตามหลังวจนกรรมอื่นๆที่ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์

เนื่องจากวจนกรรม"การอธิบาย" เป็นวจนกรรมที่ปรากฏบ่อยที่สุดใน บรรดาวจนกรรมต่างๆที่ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์ โดยปรากฏมากถึง 30 ครั้งจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บท ดังนั้นผู้วิจัยจึงยกตัวอย่างมาเพียงบางส่วน ดังนี้

ประการที่ 3 ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนานั้น ได้แก่ สมณะและวิปัสสนา สมณะคือวิธีทำใจให้สงบ ที่เรียกว่ามีอารมณ์เดียว ถึงขั้นได้ ฌานต่างๆ ส่วนวิปัสสนาหมายถึงวิธีการทำให้เกิดการเห็นแจ้ง รู้ชัดสิ่งทั้งหลาย ตรงต่อสภาวะของมัน

คำว่า "บุญ" นี้ เป็นคำที่ชาวพุทธโดยทั่วไปได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่จำความ ได้แล้ว และส่วนมากก็เข้าใจความหมายกันได้ดี พร้อมทั้งผ่านการทำบุญกันมาแล้ว ทั้งสิ้น กล่าวคือ เข้าใจว่า การตักบาตรพระสงฆ์ การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การบวชพระ การรักษาศีล เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นบุญ ทั้งสิ้น ซึ่งก็เป็นความเข้าใจที่ไม่ผิด เพราะบุญหมายถึงการกระทำอย่างนั้นก็ได้

แต่คำว่าบุญนั้นมีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ บุญยังหมายรวมถึงความดี ความงาม หมายถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนเอง และผู้อื่น เหล่านี้ล้วนอยู่ในข่ายที่เป็นบุญเหมือนกัน

(3) วจนกรรม "การจบ"

วจนกรรม "การจบ" เป็นวจนกรรมที่ต้องปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" โดยจะปรากฏในช่วงท้ายของการเทศน์ การกล่าววจนกรรม "การจบ" ก็คือ การกล่าววลีที่ใช้เป็นประจำในการจบการเทศน์ และเนื่องจากวลีที่ใช้เป็นประจำในการจบการเทศน์ จะต้องปรากฏเป็นวจนกรรมลำดับสุดท้ายของวจนกรรมต่างๆที่ประกอบกันเข้าเป็นเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ผู้วิจัยให้ชื่อการกล่าววลีที่ใช้เป็นประจำในการจบการเทศน์ว่า วจนกรรม "การจบ" และเมื่อพิจารณาลักษณะการปรากฏของวจนกรรม "การจบ" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" แล้วจะพบว่า วจนกรรม "การจบ" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารนี้จำกัดขอบเขตเพียงแต่การจบการเทศน์เท่านั้น ดังนั้น จึงอาจเรียกวจนกรรม "การจบ" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ว่า วจนกรรม "การจบการเทศน์"

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวจนกรรม "การจบ" คือคำว่า "ด้วยประการฉะนี้" "เอว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้" ทั้งนี้คำสำคัญของการจบการเทศน์จะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการกล่าววจนกรรม "การจบ"

ตัวอย่างของวจนกรรม "การจบ" เช่น

"ตั้งวิสาขามา ด้วยประการฉะนี้"

"ซึ่งมีอรรถาธิบายดังแสดงมา เอว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้"

"รับประทานแสดงพระธรรมเทศนามา ก็สมควรแก่เวลาเพียงแค่นี้ เอว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้"

"ซึ่งมีอรรถาธิบายดังได้แสดงมาในอินทรียกถา ขอยุติด้วยเวลา ด้วยประการฉะนี้"

"ได้แสดงพระธรรมเทศนา เรื่อง กุ สะ นะ โส ตั้งแต่ต้นจนจบแล้ว ก็เห็นเป็นการสมควรแก่เวลา จึงขอยุติลงเพียงเท่านั้น เอว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้"

"ตั้งรับประทานวิสาขามหาพระธรรมเทศนา ในอัครกษณกถา ว่าด้วยการรักษาตน ตามกาลนิยม สมควรแก่เวลา จึงขอยุติพระธรรมเทศนาลง คงไว้แต่เพียงเท่านั้น เอว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้"

ประการสุดท้าย ในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ จากข้อมูลวัจนกรรม "การจบ" ของบทเทศน์ทั้ง 9 บทแสดงให้เห็นว่าวัจนกรรม "การจบ" จะต้องปรากฏ เป็นวัจนกรรมสุดท้ายของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" เสมอ แต่จากข้อมูล การเทศน์พบว่ามีข้อมูลการเทศน์บทหนึ่งที่พระภิกษุองค์เทศก์ได้กล่าววัจนกรรม "การให้พร"แทรกกลางระหว่างการกล่าววัจนกรรม "การจบ" โดยพระภิกษุองค์เทศก์ได้กล่าววัจนกรรม "การให้พร" ในตอนกลางระหว่างรายละเอียดเกี่ยวกับการจบการเทศน์ และคำสำคัญของการเทศน์ จะเห็นได้ว่าการกล่าววัจนกรรม "การให้พร" แทรกกลางระหว่างวัจนกรรม "การจบ" ในครั้งนั้นทำให้วัจนกรรม "การจบ" มีสภาพเป็นวัจนกรรมสื่อสารที่ไม่ต่อเนื่อง (discontinuous communicative act) อันจะยังผลให้ดูเหมือนกับว่าวัจนกรรม "การจบ" สามารถปรากฏในตำแหน่งอื่น ที่มีใช้ตำแหน่งวัจนกรรมสุดท้ายของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ทั้ง 9 บทแล้ว พบว่าจากข้อมูลทั้งหมด 9 ครั้งมีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นที่วัจนกรรม "การจบ" ปรากฏ เป็นวัจนกรรมสื่อสารที่ไม่ต่อเนื่อง และพบว่าวัจนกรรม "การให้พร" ที่ปรากฏในบทเทศน์บทอื่นก็มีได้ปรากฏเป็นวัจนกรรมสุดท้ายของการเทศน์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า การที่วัจนกรรม "การให้พร" เข้าไปแทรกระหว่างการกล่าววัจนกรรม "การจบ" นั้น คงจะเป็นเพราะพระภิกษุองค์เทศก์คงจะลืมกล่าวให้พรสาธุชนที่ฟังพระธรรมเทศนา แต่ท่านมีความตั้งใจว่าในการแสดงพระธรรมเทศนานั้น ท่านจะกล่าวคำให้พร สาธุชนเสมอๆ ดังนั้นเมื่อท่านกำลังกล่าววัจนกรรม "การจบ" ท่านนึกขึ้นได้ว่า ลืมให้พร ท่านจึงกล่าววัจนกรรม "การให้พร" แต่เนื่องจากทุกครั้งที่มีการเทศน์ จะต้องจบเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ด้วยวัจนกรรม "การจบ" พระภิกษุองค์เทศก์ท่านจึงไม่กล่าววัจนกรรม "การจบ" ให้จบทั้งวัจนกรรม โดยท่านกล่าว วัจนกรรม "การจบ" เพียงส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการจบการเทศน์ แล้วจึง กล่าววัจนกรรม "การให้พร" และปิดท้ายด้วยการกล่าววัจนกรรม "การจบ" ส่วน ที่เหลือ ซึ่งก็คือส่วนที่เป็นคำสำคัญของการจบการเทศน์นั่นเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึง จัดให้วัจนกรรม "การจบ" ปรากฏในตำแหน่งวัจนกรรมสุดท้ายของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

จากการอธิบายวัจนกรรมทั้ง 3 ที่ปรากฏในหัวข้อ ก) วัจนกรรมประเภท ที่ต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ จะเห็นได้ว่าวัจนกรรมที่ต้องปรากฏทุกครั้งที่มี

การเทศน์ อันได้แก่ วัจนกรรม "การเริ่ม" "การอธิบาย" และ"การจบ" เป็น วัจนกรรมที่ต้องปรากฏในการเทศน์เสมอ พระภิกษุองค์เทศน์จะไม่กล่าววัจนกรรม ทั้ง 3 ในการเทศน์ไม่ได้ ซึ่งเปรียบได้กับวิชาบังคับที่นิสิตทุกคนจะต้องเรียน ถ้านิสิตคนใดไม่เรียนก็จะไม่จบการศึกษา ดังนั้นวัจนกรรมทั้งสามจึงต้องปรากฏใน เหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"ทุกครั้ง และยังจะต้องปรากฏในแผนภูมิแสดงขั้นตอน การเทศน์อีกประการหนึ่งด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแสดงแผนภูมิแสดง วัจนกรรมที่ต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับ ความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏดังนี้

หมายถึง การปรากฏเรียงลงมาตามลำดับ

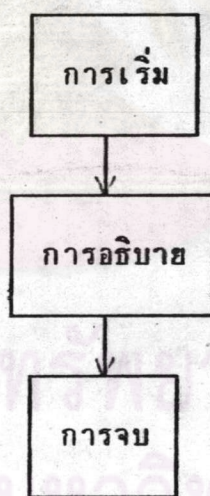
หมายถึง วัจนกรรมที่ต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

แผนภูมิที่ 12 ลำดับวัจนกรรมที่ต้องปรากฏทุกครั้งในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"

ช่วงต้น

ช่วงกลาง

ช่วงท้าย

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การเริ่ม" เป็นวัจนกรรมที่จะต้อง ปรากฏในช่วงต้นของการเทศน์ เช่นเดียวกับกับวัจนกรรม"การอธิบาย"ที่จะต้อง ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์ และวัจนกรรม "การจบ" ก็เป็นวัจนกรรม ที่ต้องปรากฏในการเทศน์เช่นเดียวกัน โดยจะปรากฏในช่วงท้ายของการเทศน์ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพระภิกษุองค์เทศน์ทุกองค์จะต้องกล่าววัจนกรรม "การเริ่ม" "การอธิบาย" และ "การจบ" ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

ข) วิจารณ์กรมสื่อสารประเภทที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

วิจารณ์กรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์แบ่งออกเป็น 2

กลุ่ม ตามลักษณะการปรากฏ คือ วิจารณ์กรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏบ่อย และ วิจารณ์กรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏไม่บ่อย ดังนี้

1) วิจารณ์กรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏบ่อย

วิจารณ์กรมสื่อสารที่ปรากฏบ่อยเป็นวิจารณ์กรมสื่อสารที่มีมักจะปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"เป็นประจำเสมอๆ ทั้งนี้ก็เพราะพระภิกษุองค์เทศน์นิยมนำวิจารณ์กรมเหล่านี้มาประกอบการเทศน์

วิจารณ์กรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏบ่อยในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ประกอบด้วยวิจารณ์กรม 4 วิจารณ์กรม ได้แก่ วิจารณ์กรม "การบอกวัตถุประสงค์" "การเกริ่น" "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" และ "การสรุป" รายละเอียดของวิจารณ์กรมทั้ง 4 มีดังนี้

(1) วิจารณ์กรม "การบอกวัตถุประสงค์"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงความมุ่งหมายของตนในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นประโยคที่แสดงวิจารณ์กรม"การบอกวัตถุประสงค์" จึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับความมุ่งหมายในการทำอะไรสิ่งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากคำว่า "เพื่อ" "พอ" ทั้งนี้คำสำคัญของการบอกวัตถุประสงค์นี้อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในการกล่าววิจารณ์กรม"การบอกวัตถุประสงค์"ก็ได้

วิจารณ์กรม"การบอกวัตถุประสงค์" เป็นวิจารณ์กรมที่ปรากฏอยู่ในช่วงต้นและช่วงกลางของการเทศน์ โดยวิจารณ์กรม"การบอกวัตถุประสงค์"ที่ปรากฏอยู่ในช่วงต้นของการเทศน์มีลักษณะเฉพาะปริบทนี้ โดยจะเป็นการบอกวัตถุประสงค์ของการเทศน์ บอกความมุ่งหมายของการแสดงพระธรรมเทศนา

เช่น "เพื่อเพิ่มพูนกุศลศรัทธาเพิ่มเติมปัญญาบารมี อนุรูปตามกุศลเจตนาที่

ท่านทั้งหลายมีความสนใจในธรรม ติดตามสดับพระธรรมเทศนา

ทุกวันธรรมสวนะ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย"

ดังนั้นจึงอาจจะเรียกวิจารณ์กรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงต้นของการเทศน์นี้ว่า "การบอกวัตถุประสงค์ของการเทศน์" ในขณะที่วิจารณ์กรม"การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงกลางของการเทศน์ไม่ปรากฏลักษณะเฉพาะปริบท

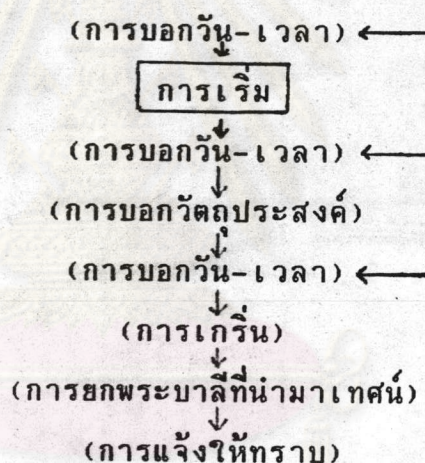
เมื่อพิจารณาอัตราการปรากฏและตำแหน่งการปรากฏแล้วจะพบว่า

วิจารณ์กรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงต้นของการเทศน์จัดเป็นวิจารณ์กรมที่มีได้

ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดบ่อย เพราะปรากฏในบทเทศน์มากถึง 8 บทจากข้อมูลบทเทศน์ทั้งหมด 9 บท ซึ่งน่าจะตีความได้ว่านอกจากพระภิกษุองค์เทศน์จะนิยมนำวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" มากแล้วแสดงวัตถุประสงค์ของการเทศน์แล้ว คงจะเป็นไปได้ว่าทุกครั้งที่มีการแสดงพระธรรมเทศนาจะต้องมีการบอกวัตถุประสงค์ของการเทศน์ด้วย เพราะมีบทเทศน์เพียงบทเดียวเท่านั้นที่ไม่ปรากฏวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" และในเรื่องตำแหน่งการปรากฏนั้น พบว่าสามารถแสดงตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ที่ปรากฏในช่วงต้นของการเทศน์ได้ในแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 13 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงต้นของการเทศน์

ช่วงต้น

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 2 ตำแหน่ง คือ

1. ปรากฏหลังวัจนกรรม "การเริ่ม"

วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" จะปรากฏในตำแหน่งหลังวัจนกรรม "การเริ่ม" ใน 3 กรณี ดังต่อไปนี้

- 1.1 ในกรณีที่วัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏก่อนวัจนกรรม "การเริ่ม"
- 1.2 ในกรณีที่วัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์"
- 1.3 ในกรณีที่วัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ไม่ปรากฏวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ในช่วงต้นของการเทศน์

2. ปรากฏหลังวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา"

วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" จะปรากฏในตำแหน่งหลังวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ในกรณีที่วัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การเริ่ม"

ดังนั้นจึงพบว่าในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยได้จัดให้วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงต้นของการเทศน์ปรากฏในปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" เพราะในตำแหน่งนี้วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่งทั้ง 2 ข้างต้น

ถึงแม้ว่าวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ที่ปรากฏในช่วงต้นของการเทศน์จะเป็นวัจนกรรมที่มีได้เกิดทุกครั้งที่มีการเทศน์โดยจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดบ่อย แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ก็ยังพบว่า มีบทเทศน์ 1 บทที่ปรากฏวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงกลางของการเทศน์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นวัจนกรรมที่มีได้เกิดทุกครั้งที่มีการเทศน์โดยจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย ที่เป็นดังนั้นก็คงจะเป็นเพราะการใช้วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ประกอบการเทศน์คงจะเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลของพระภิกษุองค์นั้น ประกอบกับตำแหน่งที่ปรากฏของวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงกลางของการเทศน์นั้นพบว่าวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากรณีที่พระภิกษุองค์เทศน์กล่าววัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ในช่วงกลางของการเทศน์ก็เพื่อเป็นการแสดงความมุ่งหมายของผู้พูดในการเปรียบเทียบนั่นเอง

ตัวอย่างของวัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์ "เพื่อเป็นเครื่องเจริญศรัทธาและความเลื่อมใส แก่สาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย พอสมควรแก่เวลา"

พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษา เพิ่มพูนศรัทธา ความเชื่อ ปสาทา ความเลื่อมใส ประดับปัญญาบารมี อนุกุลกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติของสาธุชน พุทธบริษัท ผู้สนใจในอรรถธรรม เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ในการฟังธรรม ตามสมควรแก่เวลา

"ฉลองศรัทธา ประดับปัญญาบารมี แก่ท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมสัมมาปฏิบัติ พอสมควรแก่เวลา"

(2) วิจารณ์ "การเกริ่น"

วิจารณ์นี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะนำเรื่องอื่น ๆ มาพูดก่อนที่จะกล่าว
เนื้อหาสำคัญที่ต้องการสื่อสาร ซึ่งเป็นการพูดโยงเรื่องที่น่ามาพูดก่อนนี้ให้เข้าสู่
เนื้อหาธรรมะที่ต้องการเทศน์นั่นเอง

วิจารณ์ "การเกริ่น" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" มีลักษณะ
เฉพาะปริบทนี้ โดยจะเป็นการเกริ่นนำก่อนที่จะเริ่มเนื้อหาที่จะนำมาเทศน์ ทั้งนี้
วิจารณ์ "การเกริ่น" เป็นวิจารณ์ที่ปรากฏอยู่ในช่วงต้นของการเทศน์ โดยจัด
อยู่ในประเภทวิจารณ์ที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวิจารณ์
ที่เกิดบ่อย ทั้งนี้เพราะพระภิกษุองค์เทศน์นิยมนำวิจารณ์ "การเกริ่น" มาใช้ในการ
การเทศน์ โดยมีการปรากฏจำนวน 5 บทจากข้อมูลการเทศน์ทั้งหมด 9 บท

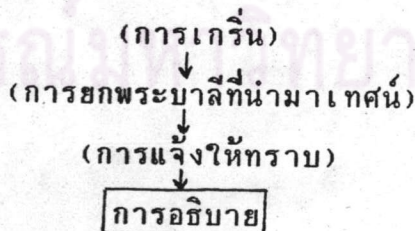
จากข้อมูลวิจารณ์ "การเกริ่น" พบว่าวิจารณ์ "การเกริ่น" สามารถ
ปรากฏได้ในตำแหน่ง 2 ตำแหน่ง คือ

1. ปรากฏหน้าวิจารณ์ "การยกพระบาลีที่น่ามาเทศน์"
2. ปรากฏหน้าวิจารณ์ "การอธิบาย"

ถ้าวิจารณ์ "การเกริ่น" ปรากฏในตำแหน่งนี้ วิจารณ์ "การเกริ่น"
ก็จะปรากฏเป็นวิจารณ์สุดท้ายของช่วงต้นของการเทศน์ เพราะวิจารณ์
"การอธิบาย" เป็นวิจารณ์แรกของช่วงกลางของการเทศน์

ดังนั้น จึงสามารถแสดงตำแหน่งการปรากฏของวิจารณ์ "การเกริ่น"
ได้ในแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 14 ตำแหน่งการปรากฏของวิจารณ์ "การเกริ่น"

จากแผนภูมิต่างต้นจะเห็นได้ว่าถ้าในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ปรากฏวิจารณ์
"การยกพระบาลีที่น่ามาเทศน์" วิจารณ์ "การเกริ่น" ก็จะปรากฏหน้า
วิจารณ์ "การยกพระบาลีที่น่ามาเทศน์" แต่ถ้าในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ไม่ปรากฏ

วจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" หากแต่ปรากฏวจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" วจนกรรม "การเกริ่น" ก็สามารถปรากฏหน้าหน้าวจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ได้ แต่ถ้าในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ไม่ปรากฏทั้งวจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" และ "การแจ้งให้ทราบ" วจนกรรม "การเกริ่น" ก็จะปรากฏหน้าหน้าวจนกรรม "การอธิบาย" ซึ่งเป็นวจนกรรมแรกของช่วงกลางของการเทศน์ได้ทันที อันจะยังผลให้วจนกรรม "การเกริ่น" ปรากฏเป็นวจนกรรมสุดท้ายของช่วงต้นในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ดังนั้นจึงพบว่าในแผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเทศน์ ผู้วิจัยได้จัดให้วจนกรรม "การเกริ่น" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" และ "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"

ประการสุดท้าย คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวจนกรรม "การเกริ่น" ได้แก่ คำว่า "เนื่องจาก" "การที่" "อัน" ทั้งนี้คำสำคัญของการเกริ่นอาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏในรูปแบบของวจนกรรม "การเกริ่น" ก็ได้

จากข้อมูลวจนกรรม "การเกริ่น" ที่ปรากฏในบทเทศน์ทั้ง 5 บทนั้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างข้อมูลการเกริ่นมาแสดงให้เห็น 1 ข้อมูล ดังนี้

ก็จอนั้น ส่วนใหญ่ เราสามารถทำในเวลาใดในวันไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมาทำในตอนเช้าของวันธรรมสวณะเช่นนี้ก็ได้ ส่วนการฟังธรรมทางสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์นั้น มีกำหนดเวลานั่นอนตาดวลไปว่าเป็นเวลาเช้าของวันธรรมสวณะทุกวัน จึงอาจกล่าวได้ว่าทุกเช้าของวันธรรมสวณะเป็นเวลาสำหรับการฟังธรรมของชาวพุทธ มิใช่เวลาสำหรับทำกิจอื่น เป็นเวลาที่ชาวพุทธควรสร้างสมอบรมปัญญาบารมีทางปัญญาและการปฏิบัติธรรมกัน ชาวพุทธที่มีใจใฝ่ธรรมย่อมไม่พลาดโอกาสในเมื่อมีการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบารมีกันทุกๆ ครั้ง การกระทำดังนี้จัดเป็น เรื่องของการทำบุญในพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง

จากข้อมูลวจนกรรม "การเกริ่น" ที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้พูดได้ยกเรื่องการทำกิจธุระอื่นๆ และการฟังพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวณะ มาพูดเกริ่นนำก่อนที่จะโยงเข้าสู่เรื่องการสอนสมบุญ โดยมีคำว่า "นั้น" เป็นคำสำคัญของการเกริ่น เนื่องจากข้อมูลวจนกรรม "การเกริ่น" ที่ปรากฏในบทเทศน์ทั้ง 5 นั้นมีความยาวมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างวจนกรรม "การเกริ่น" เพียงบางบทดังนี้

ท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย เนื่องจาก ภาระนี้เป็นในระหว่างวาระดีถีขึ้นปีใหม่ต้อนรับปีใหม่ ซึ่งชาวไทยนิยมส่งคำอวยพรให้แก่กันและกัน นับเป็นความดีที่เป็นสัญลักษณ์ของความเคารพรักใคร่นับถือกัน ทำให้ผู้ให้และผู้รับได้รับความสุขใจว่าเรงบันเทิงใจ เพราะคำให้พรนั้นเป็นถ้อยคำประกอบด้วยธรรมะ คือ เมตตา กรุณา และ ความรักความนับถือเป็นประการสำคัญ พรที่ให้แก่กันนั้น ก็คือให้ความสวัสดิ คือความสุขความดีนั่นเอง ให้มีอายุ วรรณะ สุขะ พละ เจริญด้วยทรัพย์เงินทองสิ่งของต่างๆ เป็นการเพิ่มวาสนาบารมีซึ่งกันและกัน *ความดี* พรนั้นเป็นเพียงคำอวยพรภายนอกหาสำเร็จประโยชน์ตามความประสงค์ไม่ สิ่งที่เราได้รับจากคำอวยพรนั้น คือ ความดีใจ ความสบายใจ นอกนั้นต้องอาศัย การประกอบกรรมเป็นประการสำคัญ

อันบุคคลทั้งหลายในโลก ใ้จะรู้จักการหรือทำอะไรได้มาแต่กำเนิดก็หาไม่ ต้องอาศัยได้ยินได้ฟังและได้รับคำสั่งสอนจากผู้อื่นเป็นอันมากโดยลำดับมา จึงจะรู้หรือสามารถทำอะไรได้ตามลำพัง เพราะการได้ยินได้ฟัง ย่อมเป็นทางอบรมให้เจริญด้วยสติปัญญา และความสามารถตามสมควรแก่กิจการนั้นๆ ทั้งในทางคดีโลก และคดียุทธธรรม กิจการที่คนแต่ก่อนได้ทำไว้ ย่อมเป็นปัจจัยให้คนภายหลังดำเนินตามไปด้วยความสะดวก หรือตัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปในภายหน้า คนที่ทำความเจริญได้ก็ต้องอาศัยการอบรมสติปัญญา ความสามารถของตน ให้คงทนควรแก่การงาน ซึ่งทั้งนี้ก็ต้องอาศัยสวานการ สดับตรับฟังสำเนียงศึกษาให้เป็นเค้ามูล

(3) วิจารณ์กรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุชาตที่นำมาเป็นหัวข้อในการเทศน์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังได้ทราบล่วงหน้าว่าเนื้อหาการเทศน์ในลำดับต่อไปจะเกี่ยวข้องกับธรรมะเรื่องใด

วิจารณ์กรม"การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"ปรากฏอยู่ในช่วงต้นของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวิจารณ์กรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวิจารณ์กรมที่เกิดบ่อย เพราะพระภิกษุองค์เทศกัณนิยมนำวิจารณ์กรม"การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"มาใช้ในการเทศน์ โดยมีการปรากฏจำนวน 7 บทเทศน์ จากข้อมูลการเทศน์ทั้งหมด 9 บท

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" เช่น
 "ยกขึ้นตั้งไว้ว่า ... แปลว่า ... " "ยกไว้ว่า ... แปลความว่า ..."
 "ยกขึ้นมาว่า ... แปลความว่า ... " "ได้ยกว่า ... ความว่า ..."
 "ได้อัญเชิญว่า ... แปลความว่า ..."

ตัวอย่างข้อมูลวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" ที่ปรากฏใน
 เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" เช่น

เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องบุญ ในวิธีการทำบุญ และอันสงฆ์อันเกิดจาก
 การทำบุญ จึงได้อัญเชิญพระบาลีพุทธพจน์จากพระธรรมบทชุกทกนิกายมาเป็น
 นิเชบตเพื่อขยายความต่อไปว่า

บุญบุญเจ ปุริโส กสิรา กสิราเลน ปุณปุณ
 ตมฺหิ จนฺทํ กสิราถ สุโข ปุญฺญสฺส อจฺจโย ๙
ความว่า หากว่าบุคคลจะทำบุญ พึงทำบุญนั้นบ่อยๆ
 พึงทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้ ดังนี้ ๙

อันการที่สาธุชนทั้งหลายมาสดับพระธรรมเทศนานี้ ก็เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ
 ซึ่งจะเป็นเหตุนำความสุขมาให้แก่ตน ดำเนินความตามพุทธศาสน ดำเนินความ
 ตามพุทธศาสนาสันที่พระบรมศาสดาทรงแสดงไว้ในพระสูตรตันตปิฎก ธรรมบท
 ชุกทกนิกาย ดังที่ยกไว้ ณ เบื้องต้นนั้นว่า

อภิตุถเรถ กลฺยาเณ ปาปา จิตฺตํ นิวารเย เป็นต้น
แปลความว่า บุคคลพึงรีบทำความดี พึงห้ามจิตจากบาป เพราะว่า เมื่อบุคคล
 ทำความดีช้าอยู่ ใจจะกลับยินดีในบาป ดังนี้

ดำเนินความตามวาระแห่งพระบาลีที่ยกขึ้นมาเป็นบทอุเทศ ณ เบื้องต้นนั้น
 ว่า หินฺ ฌมฺมํ น เสเวยฺย เป็นอาทิ ซึ่งแปลความว่า บุคคลไม่พึงสมาคม
 ธรรมที่เลว ไม่พึงอยู่ด้วยความประมาท ไม่พึงถือความเห็นที่ผิด ไม่พึงเป็น
 คนรกโลก ดังนี้

"สมกับพระพุทธภาษิต ที่ได้ยกขึ้นตั้งไว้ ณ ข้างต้นว่า อดฺตานญฺเจ ปิยํ ชญฺญา
 เป็นต้น แปลว่า คนฉลาดเมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รักแล้ว ก็ควรรักษาตนไว้ให้ดีตลอดทั้ง
 3 วัย หรือวัยใดวัยหนึ่ง"

ในทางพระพุทธศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสรรเสริญการฟังธรรม คำสั่งสอนว่าเป็นอากรบ่อเกิดแห่งสิริมงคล และมีอานิสงส์ผลถึง 5 ประการ ตามพระพุทธภาษิตบรรพชาในปัจฉิมกัณฑ์นิกาย ซึ่งได้ยกเป็นนิเชยบท ๗ เบื้องต้น นั้นว่า ปญฺจีเม ภิกฺขเว อานิสฺสา ธมฺมสุสฺวเน เป็นอาทิ ความว่า ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการ คือประการอะไรบ้าง

1. อสุสฺสตี สุณาตี ผู้ฟังย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
2. สุตฺตี ปริโยทเปตี สิ่งใดที่เคยฟังแล้วแต่ยังไม่เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจสิ่งนั้นชัด
3. กงฺขี วิหนตี ย่อมบรรเทาความสงสัยเสียได้
4. ทิฏฺฐิ อุกฺกั กโรตี ย่อมกระทำความเห็นให้ถูกต้อง
5. จิตฺตมสุสฺส ปสฺสตี จิตของผู้ฟังธรรมย่อมผ่องใส

อิมะ โข ภิกฺขเว ปญฺจ อานิสฺสา ธมฺมสุสฺวเน เหล่านี้แล ภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการ

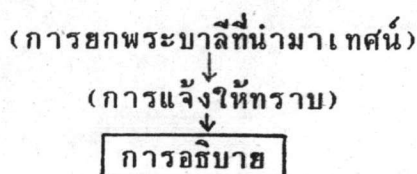
ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ จากข้อมูลวัจนกรรม การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์ พบว่าวัจนกรรมนี้สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 2 ตำแหน่ง คือ

1. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ"
2. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การอธิบาย"

ถ้าวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" ปรากฏในตำแหน่งนี้ วัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" จะปรากฏเป็นวัจนกรรมสุดท้ายของ ช่วงต้นของการเทศน์ เพราะวัจนกรรม "การอธิบาย" เป็นวัจนกรรมแรกของ ช่วงกลางของการเทศน์

ดังนั้นจึงสามารถแสดงตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" ได้ในแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 15 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยได้จัดให้วัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" ปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" เพราะในตำแหน่งนี้สามารถครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" ทั้ง 2 ตำแหน่ง โดยวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" จะปรากฏก่อนวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" แต่ถ้าไม่ปรากฏวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" วัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" ก็จะปรากฏหน้าวัจนกรรม "การอธิบาย" แทน

(4) วัจนกรรม "การสรุป"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะกล่าวย่อเอาแต่ประเด็นสำคัญของเนื้อหาที่ผู้พูดได้กล่าวอธิบายมาข้างต้น โดยปรากฏในรูปประโยคบอกเล่าซึ่งมักจะปรากฏคำสำคัญของวัจนกรรม "การสรุป" ด้วยเสมอ

วัจนกรรม "การสรุป" เป็นวัจนกรรมที่ปรากฏอยู่ทั้งในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์ ทั้งนี้วัจนกรรม "การสรุป" ทั้ง 2 ช่วงต่างก็เป็นวัจนกรรมที่จัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดบ่อย เพราะพระภิกษุองค์เทศน์นิยมนำวัจนกรรม "การสรุป" มาใช้ในการเทศน์ทั้งในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์ โดยในช่วงกลางของการเทศน์ซึ่งเป็นช่วงที่พระภิกษุองค์เทศน์กล่าววัจนกรรม "การสรุป" เพื่อสรุปเนื้อหาที่เพิ่งอธิบายจบไปแต่ละตอน โดยพบในบทเทศน์ 5 บท และในช่วงท้ายของการเทศน์ ซึ่งเป็นช่วงที่พระภิกษุองค์เทศน์ก็กล่าววัจนกรรม "การสรุป" เพื่อสรุปเนื้อหาธรรมะที่นำมาเทศน์ทั้งหมดนั้น โดยพบบทเทศน์จำนวน 6 บท และเมื่อดูจำนวนการปรากฏรวมของวัจนกรรม "การสรุป" ก็จะพบว่าจากบทเทศน์ทั้งสิ้น 9 บท พบบทเทศน์จำนวนมากถึง 8 บทที่ปรากฏวัจนกรรม "การสรุป" โดยบางบทเทศน์ก็ปรากฏวัจนกรรม "การสรุป" เฉพาะในช่วงกลางหรือช่วงท้ายของการเทศน์ช่วงใดช่วงหนึ่ง แต่บางบทเทศน์ก็ปรากฏวัจนกรรม "การสรุป" ทั้งในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์

เมื่อพิจารณาตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การสรุป" โดยแยกพิจารณาเป็นวัจนกรรม "การสรุป" ที่ปรากฏในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์ แล้วพบว่าวัจนกรรม "การสรุป" ที่ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์ สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 4 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย"

2. ระหว่างวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" กับ "การอธิบาย"
3. ระหว่างวัจนกรรม "การสอน" กับ "การอธิบาย"
4. ระหว่างวัจนกรรม "การเล่าเรื่อง" กับ "การกล่าวอ้าง"

ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การสรุป" ในช่วงกลางของการเทศน์ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การสอน" กับ "การอธิบาย" เพราะในตำแหน่งนี้วัจนกรรม "การสรุป" สามารถปรากฏครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏทั้ง 4 ได้

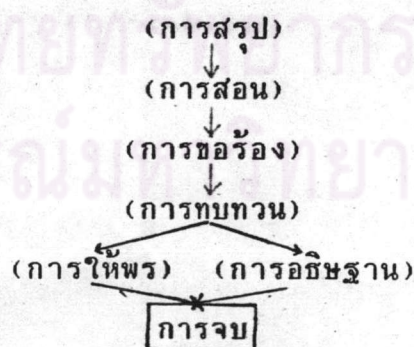
และเมื่อพิจารณาตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การสรุป" ที่ปรากฏในช่วงท้ายของการเทศน์ แล้วพบว่าวัจนกรรม "การสรุป" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 4 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การสอน"
2. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การทบทวน"
3. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การให้พร"
4. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การจบ"

ดังนั้น จึงสามารถแสดงตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การสรุป" ในช่วงท้ายของการเทศน์ ได้ในแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 16 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การสรุป"
ในช่วงท้ายของการเทศน์

ช่วงท้าย

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยได้จัดให้วัจนกรรม "การสรุป" ในช่วงท้ายของการเทศน์ปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรม "การสอน" ซึ่งในตำแหน่งนี้สามารถครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การสรุป" ใน

ช่วงท้ายของการเทศน์ทั้ง 4 ตำแหน่งข้างต้น เพราะวัจนกรรม "การสอน" ปรากฏก่อนวัจนกรรม "การทบทวน" "การให้พร" และ "การจบ" เรียงกันตามลำดับ ลักษณะที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือในช่วงท้ายของการเทศน์จะไม่ปรากฏวัจนกรรมใดเลยที่จะสามารถปรากฏหน้าวัจนกรรม "การสรุป" ได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าถ้าปรากฏวัจนกรรม "การสรุป" ในช่วงท้ายของการเทศน์ วัจนกรรม "การสรุป" ก็จะปรากฏเป็นวัจนกรรมแรกของช่วงท้ายของการเทศน์

ประการสุดท้าย คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม "การสรุป" ได้แก่ คำว่า "สรุป" "สรุป" "เป็นอันว่า" "ชี้ให้เห็นว่า" "เห็นอย่างชัดเจนว่า" "เพราะฉะนั้น" "ดังแสดงมา" "โดยนัยดังแสดงมา" "ตามที่" ทั้งนี้คำสำคัญของการสรุปอาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏในการกล่าววัจนกรรม "การสรุป" ก็ได้

ตัวอย่างของวัจนกรรม "การสรุป" ที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์ ได้แก่ "ปฏิบัติทั้ง 4 ประการ คือ สมาคมแต่ธรรมที่เลว 1 อยู่ด้วยความไม่ประมาณ 1 ถ้อยแต่ความเห็นที่ชอบ 1 ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่โลก 1"

"ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การทำความดีความงาม อันเป็นประโยชน์แก่กุลแก่ตนเองและผู้อื่น ล้วนเป็นการทำบุญทั้งสิ้น"

"เพราะฉะนั้น ผู้ที่ได้กำเนิดเกิดมาเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา ตามกำลัง จัดว่าเป็นผู้เกิดมาดี ไม่เสียชาติเกิดโดยแท้"

"เป็นอันว่า อินทรีย์ชั้นที่ฝึกที่คุ้มครอง ที่รักษาด้วยความไม่ประมาณ แล้ว ย่อมเป็นอินทรีย์ที่ควรแก่การงาน พ้นจากมลทินโทษ เป็นอินทรีย์ที่มีประโยชน์ ทั้งฝ่ายคติโลกและคติธรรม ทั้งฝ่ายโลกียะและโลกุตตระ"

"ตามที่ แสดงธรรมเทศนามานี้ ชี้ให้เห็นว่าการทำกรรมดีคือบุญนั้น พึงรีบทำในลำดับที่กุศลจิตเกิดขึ้น และป้องกันกิเลสมิให้ครอบงำจิต ซึ่งเป็นเหตุให้การให้ผลล่าช้า"

"พระธรรมเทศนาที่ได้แสดงมานี้ สรุปรวมเป็นหลักปฏิบัติ ฝึกหัดตัดกาย วาจา ใจได้ 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ ผู้ใดได้ทำบุญด้วยทาน ศีล ภาวนา ประจำชีวิต จิตใจย่อมมีบุญเป็นที่พึ่ง เป็นเพื่อนที่ซื่อสัตย์ คอยติดตามช่วยเหลือ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีบุญโดยแท้"

"ความไม่ประมาทเป็นเหตุให้ถึงความสวัสดิ์ประการที่ 2 ดังแสดงมา"
 "การฟังธรรมมีคุณานิสงส์อันยิ่งใหญ่โดยนัยดังแสดงมา ฉะนั้น"

"ตามอรรถาธิบายแห่งพระธรรมเทศนานี้ จะเห็นอย่างชัดเจนว่า
 การสดับรับฟังพระธรรมเทศนา ย่อมได้รับอานิสงส์ผล และเป็นมงคล
 อันสูงสุด ดังวิเศษนามาด้วยประการฉะนี้"

"เมื่อจะกล่าวโดยสรุปโดยธรรมปริยาย ได้ในพุทธภาษิตว่า
 สีเล ปติภูชฺชา นโร สปัญญา จิตฺตํ ปญฺญญจ ภาวํ
 อาตาปี นิปกก กิกุชฺช โส อิมํ วิชฺฌเณ ชฺฉํ
 แปลว่า นรชนผู้มีปัญญา ตั้งอยู่ในศีลแล้ว จึงอบรมจิตและปัญญา
 ผู้มีความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส มีปัญญารักษาตัว เห็นภัยใน
 สิ่งสารวิฏ ผู้นั้นย่อมสะสมสร้างรชชัญ คือ อวิชชานี้เสียได้ ดังนี้"

"เพราะฉะนั้น ผู้ปรารถนาความสุขทางกายและใจ ปรารถนา
 จะให้ตนเองเข้มแข็งเบิกบาน มีความปลอดโปร่งอยู่ตลอดเวลา ก็พึง
 สิ่งสมบุญ ทำความพอใจในบุญนั้น และทำบุญไว้บ่อยๆ ก็จะได้อานิสงส์
 ต่างๆดังแสดงมา เพราะการสิ่งสมบุญนั้นเป็นเหตุนำความสุขมาให้"

จากการอธิบายวัจนกรรมทั้งสี่ที่ปรากฏในหัวข้อ ข) วัจนกรรมที่มีได้ปรากฏ
 ทุกครั้งที่มีการเทศน์ประเภทที่ปรากฏบ่อย คือ ปรากฏในบทเทศน์ตั้งแต่ 5-8 บท
 ได้แก่วัจนกรรม"การบอกวัตถุประสงค์" "การเกริ่น" "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"
 "การสรุป" พบว่าวัจนกรรมทั้ง 4 นี้จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มี
 การเทศน์ กลุ่มที่เกิดบ่อย ทั้งนี้ก็เพราะพระภิกษุองค์เทศน์นิยมนำวัจนกรรม
 เหล่านี้มาประกอบการเทศน์ โดยวัจนกรรม"การบอกวัตถุประสงค์" "การเกริ่น"
 และ"การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" เป็นวัจนกรรมที่ปรากฏในช่วงต้นของการเทศน์
 ในขณะที่วัจนกรรม "การสรุป" นั้นมีลักษณะที่พิเศษกว่าวัจนกรรมอื่นๆในกลุ่ม คือ
 ปรากฏทั้งในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์ วัจนกรรมกลุ่มที่มีได้ปรากฏ
 ทุกครั้งที่มีการเทศน์ กลุ่มที่ปรากฏบ่อยทั้ง 4 นี้เปรียบได้กับวิชาเลือกประเภทวิชา
 บัณฑิตเลือก โดยพระภิกษุองค์เทศน์จะต้องเลือกว่าจะนำวัจนกรรมอื่นๆมาประกอบ
 กับวัจนกรรมที่ต้องปรากฏในการเทศน์ทั้ง 3 ข้างต้น อันได้แก่วัจนกรรม"การเริ่ม"
 "การอธิบาย" และ"การจบ" ในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"หรือไม่ ถ้าท่าน
 เลือกที่จะนำวัจนกรรมอื่นๆมาประกอบวัจนกรรมทั้ง 3 ข้างต้น วัจนกรรมกลุ่มแรก

ที่ท่านจะนำมาพิจารณาเลือกใช้ก็คือวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ กลุ่มที่เกิดบ่อยทั้ง 4 ข้างต้น เพราะจากการศึกษาพบว่าวัจนกรรมทั้ง 4 ข้างต้นเป็นวัจนกรรมที่พระภิกษุองค์เทศน์นิยมนำมาใช้ในการเทศน์ โดยปรากฏในบทเทศน์ตั้งแต่ 5-8 บทเทศน์ จากข้อมูลบทเทศน์ทั้งสิ้น 9 บท แสดงแผนภูมิการปรากฏของวัจนกรรมประเภทที่ปรากฏบ่อย ซึ่งได้แก่วัจนกรรมที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ และวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ กลุ่มที่เกิดบ่อยได้ โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ดังนี้

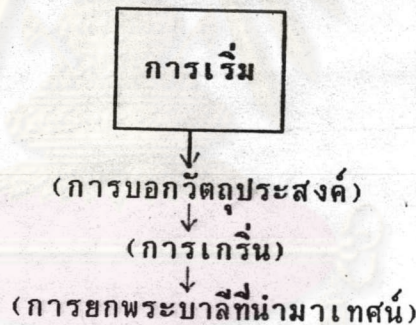
หมายถึง การปรากฏเรียงลงมาตามลำดับ

หมายถึง วัจนกรรมที่ปรากฏในรอบสี่เหลี่ยมจะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์

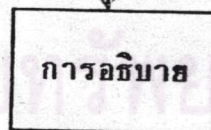
หมายถึง วัจนกรรมที่ปรากฏในวงเล็บอาจปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้

แผนภูมิที่ 17 ลำดับวัจนกรรมประเภทที่ปรากฏบ่อยในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"

ช่วงต้น

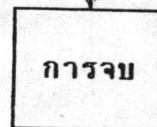
ช่วงกลาง

ช่วงกลางและช่วงท้าย

(การสรุป)

ช่วงท้าย

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม"การเริ่ม" เป็นวัจนกรรมที่จะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ เช่นเดียวกับกับวัจนกรรม"การอธิบาย"และวัจนกรรม"การจบ" ในขณะที่วัจนกรรม"การบอกวัตถุประสงค์" "การเกริ่น" "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" และ"การสรุป"นั้นเป็นวัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏ

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ก็ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระภิกษุองค์เทศน์จะต้องกล่าววัจนกรรม "การเริ่ม" "การอธิบาย" และ "การจบ" ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ในขณะที่วัจนกรรมที่เหลืออีก 4 วัจนกรรมนั้น ท่านอาจจะเลือกมาประกอบการเทศน์หรือไม่ก็ได้

2) วัจนกรรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏไม่บ่อย

วัจนกรรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏไม่บ่อยเป็นวัจนกรรมสื่อสารที่มักจะปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" หรือถ้าปรากฏ ก็จะปรากฏในจำนวนน้อย ทั้งนี้ก็เพราะพระภิกษุองค์เทศน์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมนำวัจนกรรมเหล่านี้มาใช้ในการเทศน์

วัจนกรรมสื่อสารประเภทที่ปรากฏไม่บ่อยที่พบในข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" มี 13 วัจนกรรม ได้แก่ "การบอกวัน-เวลา" "การแจ้งให้ทราบ" "การยกตัวอย่าง" "การกล่าวอ้าง" "การเปรียบเทียบ" "การเล่าเรื่อง" "การสอน" "การแนะนำ" "การเรียกร้องความสนใจ" "การขอร้อง" "การทบทวน" "การให้พร" และ "การอธิษฐาน" รายละเอียดของวัจนกรรมทั้ง 13 มีดังนี้

(1) วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่คุณรู้แล้วหรืออาจจะเป็นสิ่งที่คุณคิดว่าผู้ฟังยังไม่เคยรู้มาก่อน รวมถึงการแจ้งให้ผู้ฟังทราบด้วยว่าต่อไปผู้พูดจะทำอะไร

วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ปรากฏอยู่ทั้งในช่วงต้นและช่วงกลางของการเทศน์ โดยวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ทั้ง 2 ช่วงต่างก็เป็นวัจนกรรมที่จัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย โดยในช่วงต้นของการเทศน์พบวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ในบทเทศน์ 3 บท และในช่วงกลางของการเทศน์ปรากฏวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ในบทเทศน์จำนวน 4 บทจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บท

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" เช่น คำว่า "เป็นอย่างนี้" "ก็มีเพียงเท่านั้น" "ดังจะได้อธิบายโดยกระแสดความ" "จักได้อธิบายขยายความต่อไป" "มีอรรถาธิบายเป็นลำดับไป" "จะได้บรรยายโดยลำดับไป" "นี่เป็นอรรถาธิบายโดยสังเขป"

ทั้งนี้ค่าสำคัญของการแจ้งให้ทราบนั้นอาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในข้อมูลวัจนกรรม" การแจ้งให้ทราบ"ก็ได้

ตัวอย่างของวัจนกรรม"การแจ้งให้ทราบ"ที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์มี ดังนี้

"จักได้อธิบายขยายความต่อไป"

"มีอรรถาธิบายเป็นลำดับต่อไป"

"นี่เป็นอรรถาธิบายโดยสังเขป"

"ความหมายก็มีเพียงเท่านี้ ดังจะได้แสดงแต่พอเป็นธรรมทัตนะ"

"อินทรีย์คือใจ ที่ว่าเป็นนายเป็นใหญ่กว่าอินทรีย์ทั้งหลาย มีตา หู เป็นต้น เป็นอย่างไร

"โดยนัยพระพุทธานิเทศน์พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงทางที่บุคคล ไม่ควรสมาคม คือ ไม่ควรประพฤติ 4 ประการ ซึ่งบุคคลควรหลีกเลี่ยง ดังจะได้อธิบายโดยกระแสดความ"

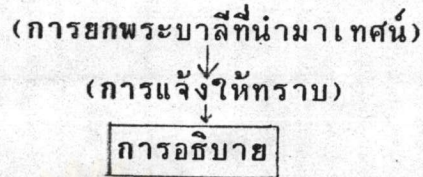
"ตามนัยพระพุทธานิเทศน์ที่บรรยายมานี้ เป็นฝ่ายปหานะ การละ คือทรงโอวาทเพื่อให้ละจากธรรมที่เลวประการนั้นๆ ต่อจากนี้จะได้ บรรยายเป็นภาวนา การทำ อีกบรรยายหนึ่ง อันมีนัยตรงกันข้ามกับ พระพุทธานิเทศน์ อันทรงโอวาทให้บุคคลสมาคมแต่ธรรมที่ดี อยู่ ด้วยความไม่ประมาท มีความเห็นชอบ ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่โลก คือเป็นผู้เจริญอยู่ในโลกและยังโลกให้เจริญทั้งสองสถาน จะได้ บรรยายโดยลำดับไป"

"มีคาถากันจนอยู่บทหนึ่งว่า "ใครจะช่วยตัวเราก็อปล้ำตาย อย่ามั่งง่ายเงินทองของสำคัญ"

ประการสุดท้าย ในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวัจนกรรม"การแจ้งให้ทราบ" ที่ปรากฏในช่วงต้นของการเทศน์สามารถปรากฏได้ในตำแหน่งเดียว คือ ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์"กับวัจนกรรม"การอธิบาย" โดยในตำแหน่งนี้วัจนกรรม"การแจ้งให้ทราบ" จะปรากฏเป็นวัจนกรรมสุดท้ายของ ช่วงต้นของการเทศน์ เพราะวัจนกรรม "การอธิบาย" เป็นวัจนกรรมแรกของ ช่วงกลางของการเทศน์นั่นเอง ซึ่งแสดงตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ได้ในแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 18 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ"
ในช่วงต้นของการเทศน์

จากแผนภูมิตั้งต้นจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ปรากฏตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" กับ "การอธิบาย"

ลักษณะที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือในช่วงต้นของการเทศน์ไม่ปรากฏวัจนกรรมใดเลยที่สามารถปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าถ้าปรากฏวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ในช่วงต้นของการเทศน์ วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ก็จะปรากฏเป็นวัจนกรรมสุดท้ายของช่วงต้นของการเทศน์

และเมื่อพิจารณาดำเนินการปรากฏ "การแจ้งให้ทราบ" ที่ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์ แล้วพบว่าวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 4 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย"
2. ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" กับ "การเปรียบเทียบ"
3. ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" กับ "การแนะนำ"
4. ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" กับ "การยกตัวอย่าง"

จะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ในช่วงกลางของการเทศน์จะต้องปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การอธิบาย" ทุกครั้ง ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" และ "การยกตัวอย่าง" เพราะในตำแหน่งนั้นสามารถครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏทั้ง 4 ของวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ได้ เพราะวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" สามารถปรากฏหน้าวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" "การแนะนำ" และ "การอธิบาย" ได้

(2) วิจารณ์ "การบอกวัน-เวลา"

วิจารณ์ที่แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะระบุวัน-เวลา ในที่นี้หมายถึงการระบุวัน-เวลาของการแสดงพระธรรมเทศนาตามปฏิทินทางจันทรคติ และเนื่องจากวันที่มีการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นวันธรรมสวนะหรือวันพระ ผู้พูดซึ่งก็คือพระภิกษุองค์เทศก์ก็จะแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงข้อควรปฏิบัติในวันพระอีกประการหนึ่งด้วย

วิจารณ์ "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏอยู่ในช่วงต้นของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวิจารณ์ที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ในกลุ่มวิจารณ์ที่เกิดไม่บ่อย เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บทพบว่าพระภิกษุองค์เทศน์นำวิจารณ์ "การบอกวัน-เวลา" มาใช้เพียง 4 บทเทศน์

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิจารณ์ "การบอกวัน-เวลา" ได้แก่ คำว่า "วันนี้เป็นวัน..." "วันนี้ตรงกับวัน..."

ตัวอย่างข้อมูลวิจารณ์ "การบอกวัน-เวลา" ที่พบในบทเทศน์ทั้งสี่มี ดังนี้

"วันนี้ ตรงกับวันแรม 8 ค่ำ เดือน 4 เป็นวันธรรมสวนะวันฟังธรรมตามกาลนิยม ซึ่งมีพระบรมพุทธานุญาตไว้ในอุโบสถชั้นธัมมกัณฑ์พระวินัย"

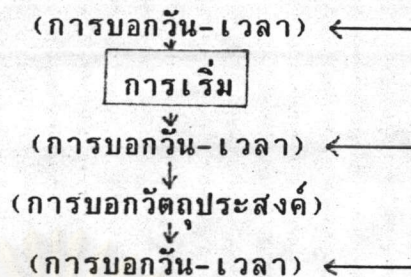
"เนื่องด้วยวันนี้ เป็นวันจตุตถี ดิถีที่ 14 ค่ำ แห่งกาฬปักข์ ซึ่งเป็นวันสิ้นเดือนอาษาหรือเดือน 1 เป็นวันที่สาธุชนพุทธบริษัทอุบาสกอุบาสิกา ตั้งจิตสมาทานอุโบสถศีลและฟังธรรม ตามกาลนิยมบรมพุทธานุญาต"

"เนื่องจากวันนี้เป็นวันปณฺธิดิถีที่ 15 แห่งศกฺกปักข์ อันเป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า"

วันนี้เป็นวันอัฐมี ดิถีแรม 8 ค่ำ เดือน 1 เป็นวันรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย และเป็นวันฟังธรรมคำสอนของ สัม ของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีพระพุทธานุญาตไว้ในอุโบสถชั้นธัมมกัณฑ์พระวินัย เมื่อมีการนิยมอยู่เช่นนั้นบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งหลายจึงมาประชุมกันตามวัดวาอารามเพื่อฟังพระธรรมเทศนาแม้ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นประจำ

ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวิจารณ์ "การบอกวัน-เวลา" นั้นสามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 3 ตำแหน่ง คือ ปรากฏหน้าวิจารณ์ "การเริ่ม" ปรากฏระหว่างวิจารณ์ "การเริ่ม" กับ "การบอกวัตถุประสงค์" และปรากฏหลังวิจารณ์ "การแสดงวัตถุประสงค์" โดยแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 19 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา"

จากแผนภูมิต่างต้นจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งใน 3 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การเริ่ม"

ซึ่งถ้าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏในตำแหน่งนี้ จะถือว่าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏเป็นวัจนกรรมแรกของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

2. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม "การเริ่ม" กับ "การบอกวัตถุประสงค์"

ซึ่งถ้าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏในตำแหน่งนี้ จะถือว่าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏเป็นวัจนกรรมที่ 2 ของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

3. ปรากฏหลังวัจนกรรม "การแสดงวัตถุประสงค์"

ซึ่งถ้าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏในตำแหน่งนี้ จะถือว่าวัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏเป็นวัจนกรรมที่ 3 ของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" โดยมีวัจนกรรม "การเริ่ม" และ "การบอกวัตถุประสงค์" ปรากฏเป็นวัจนกรรมที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

ดังนั้นในแผนภูมิขั้นตอนการเทศน์ผู้วิจัยจึงจัดให้วัจนกรรม "การบอกวัน-เวลา" ปรากฏในตำแหน่งทั้ง 3 ข้างต้น

(3) วัจนกรรม "การยกตัวอย่าง"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงตัวอย่างของสิ่งที่กำลังพูดถึง เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาความหมายของวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" และ "การอธิบาย"

แล้วพบว่าวัจนกรรมทั้ง 2 มีความหมายใกล้เคียงกัน ความแตกต่างของวัจนกรรมทั้งสองอยู่ที่ วัจนกรรม"การอธิบาย" เป็นวัจนกรรมที่แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะให้ผู้ฟังทราบและเข้าใจหลักธรรมะ ข้อเท็จจริง เหตุผล ฯลฯ ด้วยการชี้แจงขยายความ ในขณะที่วัจนกรรม"การยกตัวอย่าง" เป็นวัจนกรรมที่แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงตัวอย่างหรือแสดงสิ่งที่น่าสนใจ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะที่เป็นส่วนรวมทั้งหมดของสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูดถึง เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้วัจนกรรม"การยกตัวอย่าง"มักจะปรากฏหลังวัจนกรรม"การอธิบาย"เสมอๆ

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง" ได้แก่ คำว่า "เช่น" "อย่างเช่น" "...เป็นตัวอย่าง" ทั้งนี้คำสำคัญของการยกตัวอย่างจะต้องปรากฏในการกล่าววัจนกรรม"การยกตัวอย่าง"เสมอ

ตัวอย่างข้อมูลวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง"ที่ปรากฏในบทเทศน์ทั้ง 3 บท มีดังนี้

"เช่น เห็นชาติโดยความเป็นของว่างเปล่า เห็นสิ่งที่มีอยู่ว่าไม่มี"

"จะเห็นได้ เช่น สังคมครอบครัว ซึ่งเป็นสังคมเล็กๆต่างก็มี

ก็มีความพร้อมเพรียงปรองดองปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนอย่างเคร่งครัด"

"ในเรื่องนี้มีเรื่องพราหมณ์ชื่ออุเพิกสาฎก เป็นตัวอย่าง"

"ในข้อนี้มีเรื่องเศรษฐีบุตร 2 คน เป็นตัวอย่าง"

"ในกาลบางครั้ง พระพุทธเจ้าทรงแสดงในรูปของชาดก เพื่อสาธกให้เห็นถึงผลร้ายผลดีของการประมาทและไม่ประมาทในการรักษาอินทรีย์ ชนิดที่เห็นกันได้ในปัจจุบัน อย่างเช่นในเตลปัตตชาดก"

ประการสุดท้าย ในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง"สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 2 ตำแหน่งใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปรากฏหลังวัจนกรรม"การอธิบาย"

โดยปรากฏในตำแหน่ง 3 ตำแหน่ง คือ

1.1 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"

1.2 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การเล่าเรื่อง"

1.3 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การกล่าวอ้าง"

2. ปรากฏหน้าวัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"

โดยปรากฏในตำแหน่ง 3 ตำแหน่ง คือ

2.1 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง"กับ"การเล่าเรื่อง"

2.2 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การเล่าเรื่อง"

2.3 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การบอกวัตถุประสงค์"กับ"การเล่าเรื่อง"

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" จะต้องปรากฏหลังวัจนกรรม"การอธิบาย" และปรากฏหน้าวัจนกรรม"การเล่าเรื่อง" แต่เนื่องจากวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง" สามารถปรากฏหน้าวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง" ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การเล่าเรื่อง" ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ปรากฏในตำแหน่งหลังวัจนกรรม"การอธิบาย" และปรากฏหน้าวัจนกรรม "การเล่าเรื่อง" ในแผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเทศน์

สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่กำหนดให้วัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ปรากฏหลังวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง"ในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ เพราะวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" และสาเหตุที่ผู้วิจัยไม่กำหนดให้วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ก็เพราะวัจนกรรม"การบอกวัตถุประสงค์" ปรากฏตามหลังวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง" ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่กำหนดให้วัจนกรรม "การบอกวัตถุประสงค์" ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์

(4) วัจนกรรม "การกล่าวอ้าง"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะนำเอาคำพูดของผู้อื่นมาเป็นหลักฐานอ้างอิงประกอบการอธิบายของตนให้ดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง"ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" พบว่าพระภิกษุองค์เทศก์นิยมนำพระบาลีพุทธพจน์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากล่าวอ้างเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นการนำเอาคำกล่าวของผู้อื่นมากล่าวอ้าง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" วัจนกรรม"การกล่าวอ้าง"จะเป็นการกล่าวอ้างพุทธพจน์เป็นส่วนใหญ่

วัจนกรรม"การกล่าวอ้าง"ปรากฏอยู่ในช่วงกลางของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บท พบว่าพระภิกษุองค์เทศก์นำวัจนกรรม"การกล่าวอ้าง"มาใช้ 4 บทเทศน์

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" คือคำว่า "ว่า"

ทั้งนี้ คำสำคัญของการกล่าวอ้างจะต้องปรากฏในการกล่าววิจารณ์ "การกล่าวอ้าง" เสมอ

ตัวอย่างของข้อมูลวิจารณ์ "การกล่าวอ้าง" ที่ปรากฏในบทเทศน์ทั้ง 4 มีดังนี้

ดังพุทธภาษิตที่ตรัสว่า

ปุตฺตา มตฺถิ ธนฺมตฺถิ อิติ พาลो วิหฺงุญฺติ

อตุตฺตา หิ อตุตฺตโน นตฺถิ กุโธ ปุตฺตา กุโธ ธนํ

แปลความว่าคนพาลย่อมเดือดร้อนว่า บุตรของเรามีอยู่ ทรัพย์ของเรามีอยู่ ก็ตัวของตนยังไม่มี บุตรทั้งหลายของเราจักมีแต่ที่ไหน ทรัพย์ของเราก็กมีแต่ที่ไหน พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ใดไม่เห็นความเกิดดับ แม้เป็นอยู่ถึงร้อยปี การเป็นอยู่ของบุคคลผู้เห็นความเกิดดับแม้เพียงวันเดียว ก็ยิ่งประเสริฐกว่า สิ่งทั้งหลายล้วนเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตามสภาพที่เป็นจริง ย่อมนำไปสู่ความหลุดพ้นในที่สุด"

"ข้อนี้แม้องค์สมเด็จพระชินศรีสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงรับรองด้วยพระดำรัสว่า

ปุญฺญานิ ปฺรโลกสมฺมิตฺติ ปติฏฺฐา โทหนฺติ ปาณินํ

ความว่า บุญทั้งหลาย ย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลาย ในโลกหน้า ดังนี้"

ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระชินศรีสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสพระพุทธพจน์รับรองสำหรับเป็นข้อคิดไว้ว่า

อจริตฺวา พุรฺหมจฺริยํ อลฺกฺขฺยา โยพฺพเน ธนํ

ชฺฌณฺโณจฺจาวณฺณนฺติ ชฺฌมฺจฺเจว ปลฺลเล

ความว่า พวกคนเขลาไม่ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ได้ทรัพย์ในคราวเป็นหนุ่มสาว ย่อมชบเซาเหมือนนกกระเรียนแก่ ชบเซาอยู่ในเปลือกตมมีปลาสิ้นแล้ว ดังนี้"

ความข้อนี้ก็สมตามเทศนาในที่พระพุทธองค์ตรัสเตือนไว้ว่า

อภิตฺถเรถ กฺลฺยาณเ อปาปา จิตฺตํ นิวารเย

ทนฺธํ หิ กรโธ ปุญฺญํ ปาปสมฺมิตฺติ สมตฺติ มโน

ความว่า ควรรีบทำความดี ห้ามจิตเสียดจางความชั่ว เพราะถ้ามีชั่วช้าทำความดีอยู่ ใจก็จะโน้มไปยินดีในความชั่ว ดังนี้

เรื่องอารมณ์ฝ่ายต่ำเป็นธรรมชาติของใจของจิตนั้น พึงรู้ได้จากพระบาลี
 พุทธภาษิตที่ตรัสไว้โดยนัยหนึ่งว่า อิทํ ปุเร จิตฺตมจาริ จาริกํ เยนิจกั
 ยตฺถกามํ ยถาสฺสํ ความว่า แต่ก่อนแต่ไรมาจิตนี้มีปกติเที่ยวจวริกไป ตาม
 ความอยาก ตามความใคร่ และความสบาย

ข้อนี้ก็สมตามนัยพระพุทฺธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า ฉยิเม ภิกฺขเว ผสฺสสายตนา
 อทฺตนา อคฺคตฺตนา อรฺกฺขิตา อสฺสวฺตนา ทฺถชาชิวาหา โหนฺติ ความว่า
 ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย ผัสสายตนะ กล่าวคืออินทรีย์ 6 มีตา หู เป็นต้น เหล่านี้
 อันบุคคลไม่ฝึก ไม่คุ้มครอง ไม่รักษา ไม่สำรวมแล้ว ย่อมนำทุกข์อย่างยิ่งมาให้ดังนี้

"ให้สมกับพระบาลีที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า กิจฺโจ มนุสฺส ปฏฺิลาภ
 การกลับชาติมาเกิดเป็นมนุษย์ได้เป็นของยาก, อุตฺตนาญฺเจ ปิยํ ชญฺญา
 รกฺขเยยฺย นํ สฺรฺกฺขิตํ ถ้ารู้แน่แก่ใจว่าตนเป็นที่รักของตนไซ้ร ก็ควรรักษาตนนั้นให้ดี"

สมตามพระบาลีพุทธวจนะที่ตรัสไว้ว่า ฉยิเม ภิกฺขเว ผสฺสสายตนา สฺทฺตนา
 สฺคฺคตฺตนา สฺรฺกฺขิตา สฺสฺสวฺตนา สฺชาชิวาหา โหนฺติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผัสสายตนะ
 กล่าวคืออินทรีย์ 6 มีตา หู เป็นต้น เหล่านี้ที่บุคคลฝึกดีแล้ว คุ้มครองดีแล้ว
 รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมนำความสุขอย่างยิ่งมาให้ ดังนี้

"เพราะพระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนว่า นตฺถิ อุตฺตสมํ เปมํ ริกอะไร
 จะเท่ารักตนเองไม่มี"

"ท่านว่า "เกิดมาเป็นคน อย่าให้จนความดี เกิดมาทั้งที ต้องให้มีดีติดตน"

ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวัจนกรรม"การกล่าว
 อ่าง"สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 5 ตำแหน่งในข้อมูล คือ

1. ปรากฏหลังวัจนกรรม"การอธิบาย"

โดยมีลักษณะการปรากฏดังนี้

1.1. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"

1.2. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การเรียกร้องความสนใจ"

- 1.3. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การสรุป"
- 1.4. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การเปรียบเทียบ"
2. ปรากฏหลังวัจนกรรม"การสรุป"
3. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การสอน"กับ"การอธิบาย"
4. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การสอน"กับ"การเรียกร้องความสนใจ"
5. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง"

ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง" กับวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ซึ่งในตำแหน่งนี้สามารถปรากฏครอบคลุม ตำแหน่งการปรากฏที่ 1 และ 5

สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่จัดให้วัจนกรรม"การกล่าวอ้าง" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การสอน"และ"การสรุป" ก็เพราะวัจนกรรมทั้ง 2 ปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ซึ่งวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"นี้จะปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง"เช่นกัน

(5) วัจนกรรม "การเปรียบเทียบ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะความคล้ายคลึงกัน ระหว่างสิ่งที่ผู้พูดกำลังอธิบายกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งผู้พูดนำมาเป็นตัวเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้ฟัง เข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดกำลังอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น²

วัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"ปรากฏอยู่ในช่วงกลางของการเทศน์ โดย จัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิด ไม่บ่อย ทั้งนี้เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บทเทศน์พบว่าพระภิกษุองค์เทศน์นำ วัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"มาใช้ 4 บทเทศน์

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ" ก็คือ คำว่า "เหมือน" "เปรียบด้วย" "ฉันใด...ฉันนั้น" ทั้งนี้คำสำคัญของการเปรียบเทียบจะต้องปรากฏในการกล่าววัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"เสมอ

ตัวอย่างวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"ที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์มี ดังนี้

"ใจเปรียบด้วยเจ้าของโรงงาน"

"ใจก็เปรียบด้วยเจ้าของบ้าน อวัยวะภายนอกทุกส่วน เปรียบด้วยตัวอาคาร บ้านเรือน"

"ซึ่งถ้าจะเปรียบอัดภาพ คือรูปนามนี้ ด้วยอาคารบ้านเรือนกันแล้ว"

"หรือจะเปรียบเรือนร่างอันนี้ด้วยโรงงานใหญ่เป็นสถานที่ผลิตวัสดุต่างๆ"

ผู้ที่ประมาททำตัวเป็นผู้ทูลีล ดำเนินวิถีชีวิตคลุกเคล้าไปด้วยสุรา นารี ไม่คิดสร้างความคิดที่เป็นบุญเป็นกุศล ภายหลังย่อมเดือดร้อน เหมือนบุตรชายเศรษฐีในครั้งอดีต ที่สมเด็จพระโลกเชษฐาธิราชเสด็จมาแล้ว ซึ่งมีความในคัมภีร์ขุททกนิกาย เปตวิตถุ

ที่แสดงมานี้ แม้บางท่านจะเห็นว่าเป็นเรื่องพินๆ แต่เรื่องพินๆนี้แหละมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าพินไม่ดีแล้ว ถึงจะปฏิบัติธรรมขั้นสูงขึ้นไปเพียงใด ก็ไม่ก้าวหน้า เหมือนปลุกตักลงไปในพื้นดินที่ไม่ดี ตักก็จะทรุดและพังไปในที่สุด

ใจที่สั่งสมบาปไว้มากๆ ย่อมจะเป็นใจที่อ่อนแอไม่เข้มแข็งหวาดผวายุ่งเสมอสะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิจ ทั้งไม่อาจต่อต้านหรือต่อสู้กับกิเลสได้ ย่อมพ่ายแพ้แก่กิเลสเป็นทาสของกิเลสรำไป เหมือนร่างกายที่สะสมแต่อาหารที่ขาดคุณค่าทางอาหารที่เป็นพิษเป็นภัย เช่นของมีนมเมตาต่างๆ ย่อมเป็นร่างกายที่อ่อนแอขาดความแข็งแรงและจะถูกโรคร้ายใช้เจ็บป่วยเป็นนิตย์ได้ง่าย เพราะไม่สามารถต่อต้านหรือต่อสู้กับโรคได้เลยฉะนั้น

ร่างกายที่ได้สะสมอาหารที่ดีมีประโยชน์มีคุณค่าทางโภชนาการ ได้ออกกำลังกาย ได้สูดอากาศบริสุทธิ์และไม่มีสิ่งเสพติดเป็นพิษภัยเป็นต้น เรียกว่าร่างกายได้รับสิ่งที่ดีๆ เข้าไปทุกวันๆ ร่างกายนั้นก็จะมีเจริญเติบโตแข็งแรงทั้งดูสดชื่นเบิกบาน ที่สำคัญก็คือร่างกายนั้นก็สมารถที่จะต่อต้านหรือต่อสู้กับโรคร้ายใช้เจ็บได้ดี โรคต่างๆจะเบียดเบียนทำอันตรายได้ยาก และจะมีน้ำออดน้ำทนต่ออุปสรรคต่างๆได้ดี ฉันท จิตใจที่ได้สะสมความดีงามหรือบุญไว้ทุกวันๆ ก็จะเป็นจิตใจที่มีบุญมาก เจริญเติบโตเป็นจิตใจที่มีความเข้มแข็ง มีความอดทนอดกลั้นดี ที่สำคัญคือจะสามารถต้านทานและต่อสู้กับโรคของจิตใจคือกิเลสต่างๆได้ดี สามารถเอาชนะความรัก เอาชนะความโลภ ความโกรธ และความหลงได้ไม่ยากนัก ฉันท

"อันธรรมดาคนที่รักกันชอบพอกันย่อมจะต้องหวังดีต่อกัน เมื่อมีสารทุกข์สุกดิบอะไร ย่อมเข้าช่วยเหลือกันทันที ข้อนี้ฉันใด ตนของเราก็นั้น"

จะเห็นได้ว่าการกล่าววจนกรรม"การเปรียบเทียบ"ผู้พูดจะต้องกล่าวส่วนประกอบทั้ง 2 ของ"การเปรียบเทียบ อันได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุที่นำมาเป็นคู่เปรียบ และคำสำคัญของการเปรียบเทียบเสมอ

ประการสุดท้าย ในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวจนกรรม"การเปรียบเทียบ"สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 4 ตำแหน่งในข้อมูล คือ

1. ปรากฏหลังวจนกรรม"การอธิบาย"
โดยมีลักษณะการปรากฏดังนี้
 - 1.1. ปรากฏระหว่างวจนกรรม"การอธิบาย"
 - 1.2. ปรากฏระหว่างวจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การสอน"
2. ปรากฏระหว่างวจนกรรม"การกล่าวอ้าง"กับ"การเล่าเรื่อง"
3. ปรากฏระหว่างวจนกรรม"การแจ้งให้ทราบ"กับ"การบอกวัตถุประสงค์"
4. ปรากฏระหว่างวจนกรรม"การเรียกร้องความสนใจ"กับ"การสอน"

ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วจนกรรม"การเปรียบเทียบ" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวจนกรรม"การแจ้งให้ทราบ" และ"การกล่าวอ้าง" กับ วจนกรรม "การสอน" "การเล่าเรื่อง" และ"การกล่าวอ้าง" ซึ่งในตำแหน่งนี้วจนกรรม "การเปรียบเทียบ" สามารถปรากฏครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏที่ 1-3

สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่จัดให้วจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ปรากฏหลังวจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ก็เพราะวจนกรรม"การเรียกร้องความสนใจ" ปรากฏตามหลังวจนกรรม "การสอน" และเนื่องจากวจนกรรม"การสอน" นี้จะปรากฏตามหลังวจนกรรม"การเปรียบเทียบ" ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่พิจารณาให้วจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ปรากฏในตำแหน่งหลังวจนกรรม"การเรียกร้องความสนใจ"

(6) วิจารณ์กรม"การสอน"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะบอกให้ผู้ฟังทำสิ่งที่ดีหรือที่ถูกต้อง ทั้งนี้ผู้พูดหรือผู้ที่สอนจะต้องมีอำนาจและสถานภาพสูงกว่าผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกสอน นั่นก็คือ ผู้สอนจะต้องเป็นบุคคลที่ผู้ได้รับการสอนเคารพนับถือนั่นเอง เช่น พ่อแม่ ครูบา อาจารย์ พระภิกษุ

วิจารณ์กรม"การสอน"ปรากฏอยู่ทั้งในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์ โดยวิจารณ์กรม"การสอน"ทั้ง 2 ช่วงต่างก็เป็นวิจารณ์กรมที่จัดอยู่ในประเภทวิจารณ์กรม ที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวิจารณ์กรมที่เกิดไม่บ่อย โดยในช่วงกลางของการเทศน์พบวิจารณ์กรม"การสอน"ในบทเทศน์จำนวน 4 บท และในช่วงท้ายของการเทศน์ก็ปรากฏวิจารณ์กรม"การสอน"จำนวน 4 บทเท่ากันจากข้อมูล การเทศน์ทั้ง 9 บท

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิจารณ์กรม"การสอน" คือ คำว่า"ควร" "พึง" ทั้งนี้คำสำคัญของการสอนอาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในการกล่าววิจารณ์กรม"การสอน" ก็ได้

ตัวอย่างของวิจารณ์กรม"การสอน"ที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์ ได้แก่

"อนึ่ง เมื่อหวังบุญ หวังผลอันสงส์แห่งบุญ ก็พึงทำบุญ"

"ฉะนั้น จึงไม่ควรดูแคลนเรื่องพินา"

"เพราะฉะนั้น ท่านสาธุชนผู้หวังความสุขแก่ตน พึงปฏิบัติตามคำสอนของ พระ ศะ บรมศาสดา"

"เพราะฉะนั้น หากต้องการจะทำบุญให้ได้บุญสูงสุด ควรจะทำบุญด้วยการกำจัดความโลภ กำจัดความโกรธ และกำจัดความหลง ฝึกฝนใจให้สะอาด บริสุทธิ์ให้ห่างไกลจากกิเลสเหล่านี้อยู่เสมอ"

"ท่านสาธุชนชนผู้ปรารถนาความสุขสวัสดิ์ มีความสุขตลอดไปควรจะหลีกเลี่ยง กิเลสทั้งห้า หายนะ อันได้แก่ความประมาท ขาดความสามัคคี ให้หันมาสร้าง ความดี บำเพ็ญอัมพรมาทธรรม ดำเนินตามหลักสามัคคีธรรม อันจะนำตนให้ถึงความสวัสดิ์"

"ท่านสาธุชนผู้เห็นผลของความไม่ประมาท พึงพยายามเลิกละความประมาท เสีย รีบเร่งดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท ก็จะได้ถึงความสุขสวัสดิ์ได้ตาม กำลังแห่งการปฏิบัติ กำจัดบาปอกุศลกรรม บำเพ็ญกุศลกรรม บำเพ็ญกุศลธรรม ให้บังเกิดขึ้นในจิตใจ ก็จะได้รับความสุขความสวัสดิ์ตามความปรารถนา"

ฝ่ายผู้ที่มีความเห็นถูกเห็นชอบตามท่านองคฺลวงธรรม เห็นว่าอินทรียชั้นท์
ที่ได้มาเป็นของมีคุณค่าเป็นสมบัติควรแก่การสงวนรักษา ไม่ควรปล่อยโอกาส
ให้เป็นไปตามธรรมชาติที่ไหลไป น้อมไป ตามอำนาจของความอยากของความใคร่
ความสบาย ต้องมีการฝืน มีการฝึก หักห้าม เหนี่ยวรั้งจิตใจให้น้อมกลับมาอยู่ใน
คฺลวงธรรมที่ถูกที่ชอบ เพื่อให้สมกับชีวิตินทรียที่ได้มาอยากแสนยาก ควรที่จะ
สงวนรักษาให้อย่างดี

เมื่อรู้ว่าเป็นที่รักเหนือสิ่งอื่นใดแล้ว ก็ควรรักษาส่งเสริมให้ดีตลอดทั้ง 3 วัย
คือ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว และวัยชรา หรือถ้าไม่สามารถจะให้ดีได้ทั้ง 3 วัย ก็
ให้ดีเฉพาะวัยใดวัยหนึ่ง ถ้าทั้ง 3 วัยหาดีไม่ได้เลย อย่างนี้เรียกว่า หมดดี
เข้าหลักหนักโลกหรือเสียชาติเกิดใช้ไม่ได้

เนื่องจากตนนี้เป็นขอรัก เพราะเรารักเหนือกว่าสิ่งใด ฉะนั้น ทุกคน
จึงควรรักษาตนไว้ให้ดีตลอดทั้ง 3 วัยตามนัยที่กล่าวมาแล้วนั้น หรือถ้าไม่สามารถ
จะปฏิบัติให้ครบได้ทั้ง 3 วัย ได้แต่เพียงวัยใดวัยหนึ่งก็ดี วัยไหนประพฤติได้
วัยนั้นก็เจริญ วัยไหนปฏิบัติไม่ได้ วัยนั้นก็เสื่อม ฉะนั้น ทางที่ควรปฏิบัติ
ให้ได้ทั้ง 3 วัย จะได้เจริญทั้ง 3 วัย ผู้ที่ทำได้เช่นนั้นนับว่า ทางโลกก็ไม่ตกต่ำ
ทางธรรมก็ไม่เสื่อมเสีย เป็นคนมีชีวิตรุ่งโรจน์ตลอดกาล

ท่านสาธุชนได้ทราบแล้ว กำหนดจดจำนำมาพิจารณา ตั้งตนไว้ใน
ศีลธรรมอันดีงาม เหมือนกับยึดพื้นที่ได้ อบรมสมาธิจิตและปัญญาเพื่อให้เห็น
ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาไว้ล่วงหน้า ชื่อว่ายังได้ไกล
ประกอบตนไว้ด้วยความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส มีปัญหาคือประสบการณ
เห็นภัยในวิภวสงสารแล้ว ให้เข้าถึงอริยสัจ 4 เสียได้โดยเร็ว ก็จะทำลาย
อวิชชา คือข้าศึกหมู่ใหญ่ได้

ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวัจนกรรม"การสอน"
ที่ปรากฏในช่วงกลางของการเทศน์สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 5 ตำแหน่งใน
ข้อมูล คือ

1. ปรากฏหลังวัจนกรรม"การอธิบาย"

โดยมีลักษณะการปรากฏดังนี้

1.1. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การเรียกร้องความสนใจ"

1.2. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การสรุป"

1.3. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การอธิบาย"กับ"การกล่าวอ้าง"

2. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"กับ"การกล่าวอ้าง"

3. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"กับ"การแนะนำ"

ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การสอน" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" กับ วัจนกรรม"การแนะนำ" "การเรียกร้องความสนใจ" และ"การสรุป" ซึ่งในตำแหน่งนี้สามารถปรากฏครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏที่ 1.1 1.2 และ 3 คือ ปรากฏระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" กับ "การเรียกร้องความสนใจ" ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" กับ "การสรุป" และระหว่างวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" กับ "การแนะนำ" ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงจัดให้วัจนกรรม"การสอน" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" และ ปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรม 3 วัจนกรรม คือ วัจนกรรม"การแนะนำ" "การเรียกร้องความสนใจ" และ"การสรุป"

สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่จัดให้วัจนกรรม "การสอน" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" ก็เพราะในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์พบว่าวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" นี้จะปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" ดังนั้นเมื่อวัจนกรรม "การสอน" ปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" วัจนกรรม "การสอน" จึงต้องปรากฏตามหลังวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" ด้วย

และเมื่อพิจารณาดำเนินการปรากฏของวัจนกรรม "การสอน" ในช่วงท้ายของการเทศน์แล้วพบว่าวัจนกรรม "การสอน" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 4 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ระหว่างวัจนกรรม"การสรุป"กับ"การทบทวน"
2. ระหว่างวัจนกรรม"การสรุป"กับ"การจบ"
3. หน้าวัจนกรรม"การขอเรื่อง"
4. หน้าวัจนกรรม"การจบ"

ดังนั้นในแผนภูมิขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม"การสอน" ของช่วงท้ายของการเทศน์ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม"การสรุป" กับ"การขอเรื่อง" ซึ่งในตำแหน่งนี้สามารถครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏของ วัจนกรรม "การสอน" ของช่วงท้ายของการเทศน์ทั้ง 4 ตำแหน่งข้างต้น เพราะ วัจนกรรม"การทบทวน"และ"การจบ" ต่างก็ปรากฏตามหลังวัจนกรรม"การขอเรื่อง" อีกประการหนึ่งวัจนกรรม"การสรุป"ที่ปรากฏในช่วงท้ายของการเทศน์เป็นวัจนกรรม ที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ดังนั้นถ้าวัจนกรรม"การสรุป"ปรากฏในช่วงท้าย ของการเทศน์ วัจนกรรม "การสอน" ก็จะปรากฏต่อจากวัจนกรรม "การสรุป" โดยวัจนกรรม "การสรุป" จะเป็นวัจนกรรมแรกของช่วงท้ายของการเทศน์ และ วัจนกรรม"การสอน"จะเป็นวัจนกรรมที่ 2 ของช่วงท้ายของการเทศน์ แต่ถ้าไม่ ปรากฏวัจนกรรม"การสรุป"ในช่วงท้ายของการเทศน์ วัจนกรรม"การสอน"ก็จะ เป็นวัจนกรรมแรกของช่วงท้ายของของการเทศน์แทน

(7) วัจนกรรม "การเล่าเรื่อง"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะเล่าเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับ หัวข้อธรรมะที่ผู้พูดนำมาเทศน์ โดยเรื่องที่น่ามาเล่านี้จะเป็นเรื่องที่น่ามาประกอบ กับการอธิบายหัวข้อธรรมะ

วัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"ปรากฏอยู่ในช่วงกลางของการเทศน์ โดย จัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิด ไม่บ่อย เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บทพบว่าพระภิกษุองค์เทศน์นำวัจนกรรม "การเล่าเรื่อง"มาใช้ 3 บทเทศน์

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"ได้แก่ "เรื่องมีว่า" "มีเรื่องเล่าว่า" "มีเนื้อความโดยย่อว่า" ทั้งนี้คำสำคัญของการเล่าเรื่องอาจ ปรากฏหรือไม่ปรากฏในการกล่าววัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"ก็ได้

ตัวอย่างของวัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"ที่ปรากฏในข้อมูลการเทศน์มีดังนี้

เรื่องมีว่า ในครั้งศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า บุตรเศรษฐี 4 คน มีสมบัตินับได้ 40 โทฏี ... เรานั้นพ้นไปจากนรกนี้ ได้กำเนิดเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้ว จักเป็นผู้รู้ความประสงค์ที่หากจกพิงกล่าว สมบูรณ์ด้วยศีลแล้ว ทำกุศลไว้ ให้มากแน่ ดังนี้

มีเรื่องเล่าว่า วันหนึ่งพราหมณ์และนางพราหมณี 2 คู่เมีย ได้ยิน การประกาศเชิญฟังธรรมเทศนาของพระศาสดา ... เพราะฉะนั้น จึงทำกรรมดี ในลำดับที่กุศลจิตเกิดขึ้น

มีเนื้อความโดยย่อว่า มีพระราชกุมารองค์น้อยสุดในพระราชกุมารพระพี่น้อง 101 พระองค์ อันเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากรุงพาราณสี ... พระพุทธองค์ ครั้นตรัสข่าวคณินจบ แล้วทรงประทานพระโอวาทเตือนสอนแก่ผู้ร่วมประชุมฟังใน เวลานั้น ถอดเป็นใจความเป็นภาคภาษาไทยว่า ผู้ปรารถนาที่จะไปยังทิศทางที่ยัง ไม่เคยไป ฟังตามรักษาจิตของตนให้มันเหมือนประคองบาตรที่เต็มด้วยน้ำมัน แล้ว จะพลันไปถึงซึ่งที่ปรารถนาได้โดยสวัสดิภาพ ดังนี้

"คนพี่ชื่อบุพาลละ คนน้องชื่อ จุลปาละ ... ครั้นเมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลขอให้พระศาสดาตรัสบอกกัมมัญฐาน แล้วได้ออกไป ปฏิบัติกัมมัญฐานในป่า ได้บรรลุพระอรหัตต์เป็นพระอรหันต์ในที่สุด"

ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวัจนกรรม"การเล่า เรื่อง" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 3 ตำแหน่งใหญ่ ดังนี้

1. ปรากฏหลังวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง"

โดยปรากฏในตำแหน่ง 3 ตำแหน่ง คือ

- 1.1 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" กับ "การอธิบาย"
- 1.2 ปรากฏระหว่างวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" กับ "การสรุป"
- 1.3 ปรากฏหลังวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง"

โดยวัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"เป็นวัจนกรรมสุดท้ายของช่วงกลางของ การเทศน์

2. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" กับ "การอธิบาย"

3. ปรากฏระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย" กับ "การยกตัวอย่าง"

เนื่องจากวัจนกรรม "การเล่าเรื่อง" สามารถปรากฏหน้าวัจนกรรม "การอธิบาย" "การยกตัวอย่าง" และ"การเปรียบเทียบ" ดังนั้นในแผนภูมิ แสดงขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การเล่าเรื่อง" ปรากฏ ต่อจากวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ" ทั้งนี้ก็เพราะวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"

ปรากฏตามหลังวัจนกรรม"การอธิบาย" และ"การยกตัวอย่าง" อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้จัดให้วัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"ปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรม"การสรุป" และ"การอธิบาย" ก็เพราะจากข้อมูลพบว่าวัจนกรรม"การสรุป"และ"การอธิบาย" สามารถปรากฏตามหลังวัจนกรรม"การยกตัวอย่าง"ได้นั่นเอง

สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่กำหนดให้วัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ปรากฏใน ตำแหน่งหลังวัจนกรรม "การเล่าเรื่อง" ก็เพราะวัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ปรากฏหน้าวัจนกรรม"การเปรียบเทียบ"และ"การเล่าเรื่อง" ดังนั้นในแผนภูมิ แสดงขั้นตอนการเทศน์จึงพบว่าผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม"การเล่าเรื่อง"ปรากฏ ในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" กับวัจนกรรม "การสรุป"และ"การอธิบาย"

(8) วัจนกรรม "การแนะนำ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะเสนอความคิดว่าผู้ฟังควรจะทำ ภาระอย่างไร โดยสิ่งที่ผู้พูดเสนอให้ผู้ฟังกระทำนั้น ผู้พูดคิดว่าสิ่งนั้นจะเป็นผลดี มี ประโยชน์ต่อผู้ฟัง

วัจนกรรม"การแนะนำ"ปรากฏอยู่ในช่วงกลางของการเทศน์ โดยจัดอยู่ ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมที่ เกิดไม่บ่อย เพราะพบว่าพบวัจนกรรม"การแนะนำ"ในบทเทศน์เพียง 1 บทเท่านั้น จากบทเทศน์ทั้ง 9 บท ที่เป็นดังนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการใช้วัจนกรรม"การแนะนำ" ในการเทศน์คงเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้พูดนั่นเอง

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม"การแนะนำ" ได้แก่คำว่า "ลอง" "เกิด" เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้ภาษาของวัจนกรรม"การแนะนำ"แล้วพบว่าผู้พูด จะแสดงวัจนกรรม"การแนะนำ" ออกมาในรูปประโยคแบบบอกเล่า และประโยค คำสั่งที่มีการละประธาน โดยในประโยคคำสั่งนั้นอาจปรากฏคำว่า "จง" นำหน้า กริยาที่แสดงการกระทำ และมีคำลงท้าย "เกิด" ประกอบด้วย ทั้งนี้ในประโยค บอกเล่าและประโยคคำสั่งจะต้องเป็นประโยคที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะเสนอความคิดว่า ผู้ฟังควรจะทำอะไร โดยผู้ฟังอาจปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นๆหรือไม่ก็ได้

ข้อมูลวัจนกรรม"การแนะนำ"ที่พบในบทเทศน์มีดังนี้

"เสกไว้เกิด ไม่จนแน่"

"จงพยายามปฏิบัติให้เกิด ประเสริฐนักแล"

"ฉะนั้นเด็กที่อาภัพ ใครๆเขาเกลียดเพราะประพฤติไม่ดี ลองหันมาสร้างเส้นที่ดูบ้าง จะได้หายอาภัพเสียที"

ประการสุดท้าย เมื่อพิจารณาตำแหน่งการปรากฏแล้ว พบว่าวัจนกรรม "การแนะนำ" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 3 ตำแหน่งในข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ระหว่างวัจนกรรม "การอธิบาย"
2. ระหว่างวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" และ "การอธิบาย"
3. หลังวัจนกรรม "การสอน"

ดังนั้นในแผนภูมิการเรียงลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การแนะนำ" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" และ "การสอน" กับวัจนกรรม "การอธิบาย" ซึ่งในตำแหน่งนี้วัจนกรรม "การแนะนำ" สามารถครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การแนะนำ" ทั้ง 3 ตำแหน่งข้างต้น การที่ผู้วิจัยจัดให้วัจนกรรม "การแนะนำ" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" และ "การสอน" ก็เพราะวัจนกรรมทั้ง 2 สามารถปรากฏหน้าวัจนกรรม "การแนะนำ" ได้ แต่เนื่องจากวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" และ "การสอน" มิได้ปรากฏเรียงต่อกันตามลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ดังนั้นผู้วิจัยจึงกล่าวว่า วัจนกรรม "การแนะนำ" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" และ "การสอน" กับ วัจนกรรม "การอธิบาย"

(9) วัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะเรียกร้องความสนใจจากผู้ฟัง ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังสนใจฟังในสิ่งที่ผู้พูดจะกล่าวต่อไป

วัจนกรรม "การเรียกร้องสนใจ" ปรากฏอยู่ในช่วงกลางของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย เพราะว่าพบวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ในบทเทศน์เพียง 2 บท จากข้อมูลบทเทศน์ทั้ง 9 บท

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้ภาษาของวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" แล้วพบว่าผู้พูดจะใช้ประโยคคำถามแบบที่มีคำบอกการถาม ซึ่งได้แก่ "อะไร" และ "อย่างไร" มาใช้แสดงวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" เพื่อแสดง

เจตนาการเรียกร้องความสนใจจากผู้ฟังก่อนที่จะอธิบายหลักธรรมะข้อต่อไป แต่ผู้พูดหาได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟังไม่

ได้แก่ "ความประมาทมีมูลมาจากอะไร"

"เราจะทำอย่างไร ดีจึงจะติดตน"

บางครั้งอาจปรากฏว่าประโยคบอกเล่าที่แสดงเจตนาเรียกร้องความสนใจก็สามารถนำมาใช้แสดงวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ได้เช่นกัน

ได้แก่ "และเมื่อทำบุญเล่า"

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ประกอบด้วยส่วนประกอบเพียงประการเดียวเท่านั้น ซึ่งก็คือรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียกร้องความสนใจ โดยปราศจากคำสำคัญของการเรียกร้องความสนใจ

ประการสุดท้าย เมื่อพิจารณาตำแหน่งการปรากฏ แล้วพบว่าวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 3 ตำแหน่งในข้อมูล คือ

1. ระหว่างวัจนกรรม "การสอน" กับ "การอธิบาย"
2. ระหว่างวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" กับ "การเปรียบเทียบ"
3. ระหว่างวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" กับ "การอธิบาย"

ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงจัดให้วัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ปรากฏต่อจากวัจนกรรม "การสอน" เพราะในตำแหน่งนี้วัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" สามารถปรากฏตามหลังทั้งวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" และ "การสอน" ได้ เพราะวัจนกรรม "การสอน" ปรากฏหลังวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง" อีกประการหนึ่งผู้วิจัยได้จัดให้วัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ปรากฏก่อนหน้าวัจนกรรม "การอธิบาย" เพียงตำแหน่งเดียว โดยไม่จัดให้ปรากฏก่อนหน้าวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ก็เพราะจากข้อมูลพบว่าวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การสอน" ซึ่งวัจนกรรม "การสอน" ปรากฏหน้าวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" อีกต่อหนึ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ปรากฏในตำแหน่งก่อนหน้าวัจนกรรม "การเปรียบเทียบ" ดังนั้นเมื่อพิจารณาแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์จึงพบว่าวัจนกรรม "การเรียกร้องความสนใจ" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การสอน" กับ "การอธิบาย"

(10) วิจารณ์กรม "การขอร้อง"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะขอร้องให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งผู้พูดทราบว่าผู้ฟังสามารถกระทำได้

วิจารณ์กรม "การขอร้อง" ปรากฏอยู่ทั้งในช่วงกลางและช่วงท้ายของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวิจารณ์กรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ในกลุ่มวิจารณ์กรมที่เกิดไม่บ่อย เพราะว่าพบวิจารณ์กรม "การขอร้อง" ในบทเทศน์เพียงช่วงละ 1 บทเท่านั้น จากข้อมูลการเทศน์ทั้งหมด 9 บท ที่เป็นดังนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคงจะเป็นเพราะเกิดเหตุการณ์บางอย่างขึ้นในสังคม ดังนั้นผู้พูดซึ่งก็คือพระภิกษุของคณะก็จึงขอร้องให้ผู้ฟังช่วยกันลงมือปฏิบัติ

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิจารณ์กรม "การขอร้อง" ก็คือคำว่า "ขอ...จง"

ตัวอย่างของข้อมูลวิจารณ์กรม "การขอร้อง" ได้แก่

"ขอท่านผู้ใหญ่ทั้งหลายจงมาร่วมมือช่วยกันส่งเสริมศีลธรรมของเยาวชนที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ยากอยู่ในเวลานี้ ด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำดีโดยทั่วกันเถิด"

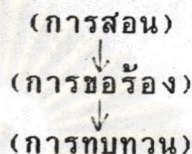
"ขอทุกๆท่านจงได้ปฏิบัติตามกิจหน้าที่ของตนๆจนเต็มความสามารถ ปราศจากอคติธรรม อันเป็นทางนำประเทศชาติเจริญก้าวหน้า นิด เจริญก้าวหน้าในทุกทาง แล้วเราท่านทั้งหลายก็จะพบแต่ความสุขความสวัสดิ์ตลอดปีตลอดปีใหม่ในพ.ศ. 2536 นี้"

ประการสุดท้าย ในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าในช่วงกลางของการเทศน์ปรากฏวิจารณ์กรม "การขอร้อง" เพียงตำแหน่งเดียว คือ ปรากฏระหว่างวิจารณ์กรม "การอธิบาย" ดังนั้นในแผนภูมิขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงจัดให้วิจารณ์กรม "การขอร้อง" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวิจารณ์กรม "การอธิบาย" ซึ่งเป็นตำแหน่งแรกของช่วงที่ 2 ของการเทศน์ ซึ่งช่วงที่ 2 ของช่วงกลางของการเทศน์นี้ป็นช่วงที่วิจารณ์กรมต่างๆสามารถปรากฏเวียนกันเข้าไปเข้ามาได้ ดังนั้นในตำแหน่งนี้วิจารณ์กรม "การขอร้อง" จึงสามารถครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏของตัววิจารณ์กรมเองได้ โดยจะปรากฏตรงกลางระหว่างวิจารณ์กรม "การอธิบาย" และเมื่อพิจารณาระดับการปรากฏของวิจารณ์กรมต่างๆในช่วงกลางของการเทศน์ในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ แล้วพบว่าในตำแหน่งนี้วิจารณ์กรม "การขอร้อง" จะปรากฏอยู่ในระดับเดียวกับเดียวกับวิจารณ์กรม "การแจ้งให้ทราบ" และ "การยกตัวอย่าง"

ส่วนในช่วงท้ายของการเทศน์ พบว่าวิจารณ์กรม "การขอร้อง" ปรากฏในตำแหน่งเพียงตำแหน่งเดียว คือ ปรากฏระหว่างวิจารณ์กรม "การสอน" และ

"การทบทวน" เท่านั้น สามารถแสดงแผนภูมิตำแหน่งการปรากฏของวิจารณ์กรม
"การขอร้อง" ในช่วงท้ายของการเทศน์ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 20 ตำแหน่งการปรากฏของวิจารณ์กรม "การขอร้อง"
ในช่วงท้ายของการเทศน์

จากแผนภูมิต่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิจารณ์กรม "การขอร้อง" ที่ปรากฏใน
ช่วงท้ายของการเทศน์ปรากฏตรงกลางระหว่างวิจารณ์กรม "การสอน" และ
"การทบทวนพระบาลี"

(11) วิจารณ์กรม "การทบทวน"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะกล่าวเรื่องให้ผู้พูดได้กล่าวมาข้างต้น
ซ้ำอีกครั้งหนึ่งในช่วงท้ายของการเทศน์ เพื่อให้ผู้ฟังจำได้อย่างถูกต้องแม่นยำ
เมื่อพิจารณาวิจารณ์กรม "การทบทวน" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" แล้ว
จะพบว่าวิจารณ์กรม "การทบทวน" มีลักษณะเฉพาะปริบทนี้ โดยจะเป็นการกล่าว
พระบาลีที่นำมาเทศน์ซ้ำอีกครั้งหนึ่งในช่วงท้ายของการเทศน์ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ฟัง
จำได้อย่างถูกต้องและแม่นยำว่าในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ผู้พูดได้นำพระบาลีพุทธพจน์
หรือพระพุทธานุศาสนิตบตใดมาเทศน์ และพระบาลีบทนั้นมีความหมายว่าอย่างไร
ดังนั้นอาจเรียกวิจารณ์กรม "การทบทวน" ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"
นี้ว่าวิจารณ์กรม "การทบทวนพระบาลีที่นำมาเทศน์" ก็ได้

วิจารณ์กรม "การทบทวน" ปรากฏอยู่ในช่วงท้ายของการเทศน์ โดยจัด
อยู่ในประเภทวิจารณ์กรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ในกลุ่มวิจารณ์กรมที่เกิดไม่
บ่อย ทั้งนี้เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บทพบว่าพระภิกษุองค์เทศน์นำวิจารณ์กรม
"การทบทวน" มาใช้เพียง 3 บท

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิจารณ์กรม "การทบทวน" ก็คือคำว่า
"ตามพระบาลีที่ยกไว้เป็นหัวข้อเทศน์ว่า"

"ตั้งพระบาลีที่อัญเชิญมาข้างต้นว่า"

"ตั้งที่ยกไว้ ณ เบื้องต้นว่า"

ทั้งนี้คำสำคัญของการทบทวนจะต้องปรากฏในการกล่าววัจจนกรรม "การทบทวน" ทุกครั้ง

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้ภาษาของวัจจนกรรม"การทบทวน" ก็จะพบว่า วัจจนกรรม "การทบทวน" มีลักษณะการใช้ภาษาที่ค่อนข้างจะเป็นระเบียบแบบแผน แน่นนอนตายตัว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการกล่าววัจจนกรรม"การทบทวน"ก็คือการกล่าววลีที่ใช้เป็นประจำในการทบทวนพระบาลีที่นำมาเทศน์ ดังนั้นเมื่อพิจารณารูปแบบของวัจจนกรรม"การทบทวน" ก็จะพบว่าวัจจนกรรม"การทบทวน" มีการใช้วลีลีลาแบบตายตัว ซึ่งก็คือการใช้คำซ้ำๆกันนั่นเอง

ตัวอย่างข้อมูลวัจจนกรรม"การทบทวน"ที่พบในบทเทศน์ทั้ง 3 บท มีดังนี้

"ตามพระบาลีที่ยกไว้เป็นหัวข้อเทศนาว่า สทา โสตุถิ ภวนตุ เต"

"ตั้งที่ยกไว้ ณ เบื้องต้นนั้นว่า บุคคลพึงรีบทำความดี พึงห้ามจิตจากบาป เพราะเมื่อเมื่อบุคคลทำความดีช้าอยู่ ใจจะกลับยินดีในบาป"

"ตั้งพระบาลีที่อัญเชิญมาข้างต้นว่า ปุญญญุ เจ ปุริโส กสิรา เป็นอาทิ ความว่า ถ้าบุคคลจะพึงทำบุญ พึงทำบุญนั้นบ่อยๆ พึงทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำความสุขมาให้ ดังขยายความมาด้ายประการดังนี้"

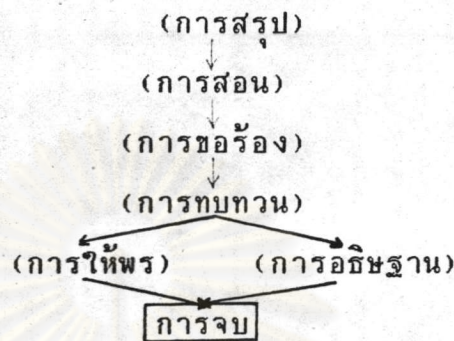
ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏของวัจจนกรรม"การทบทวน" พบว่าวัจจนกรรม"การทบทวน"สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 3 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ระหว่างวัจจนกรรม"การสรูป"กับ"การอธิษฐาน"
2. ระหว่างวัจจนกรรม"การสอน"กับ"การจบ"
3. ระหว่างวัจจนกรรม"การขอเรื่อง"กับ"การให้พร"

ดังนั้นในแผนภูมิขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้วัจจนกรรม "การทบทวน" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจจนกรรม"การขอเรื่อง" กับ วัจจนกรรม"การให้พร"และ"การอธิษฐาน" ซึ่งในตำแหน่งนี้สามารถครอบคลุม ตำแหน่งการปรากฏของวัจจนกรรม"การทบทวน"ทั้ง 3 ตำแหน่งข้างต้น เพราะ วัจจนกรรม "การสรูป" และ "การสอน" ต่างก็ปรากฏหน้าวัจจนกรรม"การขอเรื่อง" อีกประการหนึ่งวัจจนกรรม"การให้พร" และ"การอธิษฐาน" ต่างก็ปรากฏก่อนหน้า วัจจนกรรม"การจบ" ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดให้วัจจนกรรม"การทบทวน"ปรากฏใน ตำแหน่งหลังวัจจนกรรม"การขอเรื่อง" และปรากฏหน้าวัจจนกรรม"การให้พร"และ

"การอธิษฐาน" ในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 21 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การทบทวน"

(12) วัจนกรรม "การให้พร"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง โดยการให้พรให้ผู้ฟังได้รับและได้ประสบแต่สิ่งที่ดีตั้งที่ผู้พูดกล่าวออกมา

วัจนกรรม "การให้พร" ปรากฏอยู่ในช่วงท้ายของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวัจนกรรมที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ ในกลุ่มวัจนกรรมที่เกิดไม่บ่อย ทั้งนี้เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 บท พบว่าพระภิกษุองค์เทศน์นำวัจนกรรม "การให้พร" มาใช้เพียง 2 บทเทศน์ สาเหตุที่วัจนกรรม "การให้พร" ปรากฏในจำนวนที่น้อยมาก ผู้วิจัยคิดว่าคงจะเป็นเพราะหลังจากจบเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" พระภิกษุองค์เทศน์ก็จะกล่าวให้พรผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ และเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุในเหตุการณ์สื่อสาร "การอนุโมทนา" อยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องกล่าววัจนกรรม "การให้พร" กับบรรดาผู้ฟังฯ ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" อีก

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัจนกรรม "การให้พร" คือคำว่า

"ขอ...จงเกิดมีแก่ท่านสาธุชนทั้งหลายตลอดกาลนาน"

ตัวอย่างข้อมูลวัจนกรรม "การให้พร" ที่พบในบทเทศน์ทั้ง 2 มีดังนี้

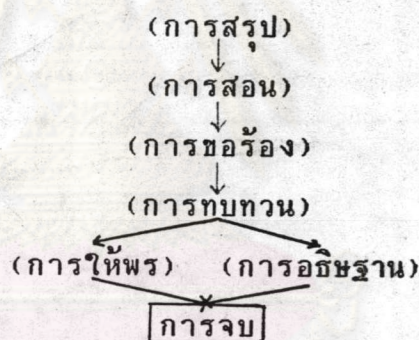
"ขอความสุขความสามัคคีจงเกิดมีแก่ท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลายตลอดกาลนาน"

"ขอความสัมฤทธิ์ผล ความสุขสวัสดิ์พัฒนมงคล จงเกิดมีแก่ท่านสาธุชนทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ"

จะเห็นได้ว่าเมื่อมองรูปแบบการใช้ภาษาของวัจนกรรม "การให้พร" แล้ว ก็จะพบว่าวัจนกรรม "การให้พร" มีลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผนแน่นอนตายตัว ซึ่งอาจกล่าววัจนกรรม "การให้พร" ก็คือการกล่าววลีที่ใช้เป็นประจำในการให้พรนั่นเอง โดยมีการใช้วัจนลีลาแบบตายตัว กล่าวคือ มักใช้คำซ้ำๆ กันดังรูปแบบของการให้พรที่ได้แสดงไว้ข้างต้น

ประการสุดท้าย ในเรื่องตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การให้พร" จากข้อมูลพบว่าวัจนกรรม "การให้พร" สามารถปรากฏได้ในตำแหน่ง 2 ตำแหน่ง คือ ระหว่างวัจนกรรม "การสรุป" กับ "การจบ" และระหว่างวัจนกรรม "การทบทวน" กับ "การจบ" โดยแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 22 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การให้พร"

จากแผนภูมิต่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยได้จัดให้วัจนกรรม "การให้พร" ปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การทบทวน" กับ "การจบ" เพราะในตำแหน่งนี้ สามารถปรากฏครอบคลุมตำแหน่งการปรากฏทั้ง 2 ของวัจนกรรม "การให้พร" เนื่องจากวัจนกรรม "การทบทวน" จะปรากฏหลังวัจนกรรม "การสรุป" ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้วัจนกรรม "การให้พร" ปรากฏในตำแหน่งหลังวัจนกรรม "การสรุป" ลักษณะที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือวัจนกรรม "การให้พร" จะต้องปรากฏหน้าวัจนกรรม "การจบ" ซึ่งเป็นวัจนกรรมสุดท้ายของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" และของช่วงท้ายของการเทศน์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวัจนกรรม "การให้พร" ปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรมสุดท้ายของการเทศน์หรือเป็นวัจนกรรมก่อนวัจนกรรมสุดท้ายของการเทศน์นั่นเอง

(13) วิจารณ์ "การอธิษฐาน"

วิจารณ์นี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะตั้งจิตขอร้องต่อสิ่งที่คุณพูดติดศักดิ์สิทธิ์ ให้ผู้ฟังได้รับและได้ประสบแต่สิ่งที่ดีดีที่คุณพูดกล่าวออกมา คำว่า "อธิษฐาน" พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "ก. ตั้งใจมุ่งผลอย่างใดอย่างหนึ่ง, ตั้งจิตปรารถนา, ตั้งจะขอร้องต่อสิ่งที่ตนถือว่า ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่ง, อธิษฐาน ก็ว่า" (ส., ป. อธิษฐาน)

เมื่อพิจารณาความหมายของวิจารณ์ "การอธิษฐาน" และ "การให้พร" แล้วพบว่าวิจารณ์ทั้ง 2 มีความหมายคล้ายคลึงกันมาก เพราะทั้งวิจารณ์ "การอธิษฐาน" และ "การให้พร" ต่างก็เป็นวิจารณ์ที่คุณพูดมีเจตนาที่จะให้ผู้ฟังได้รับและได้ประสบแต่สิ่งที่ดีเช่นกัน ความแตกต่างอยู่ตรงที่วิจารณ์ "การอธิษฐาน" ผู้พูดมีการตั้งจิตขอร้องต่อสิ่งที่คุณพูดคิดว่าศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยให้ผู้ฟังได้รับพรหรือสิ่งที่ดีนั้นๆไป ในขณะที่วิจารณ์ "การให้พร" ไม่มีการตั้งจิตขอร้องต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

วิจารณ์ "การอธิษฐาน" ปรากฏอยู่ในช่วงท้ายของการเทศน์ โดยจัดอยู่ในประเภทวิจารณ์ที่มีได้ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ โดยอยู่ในกลุ่มวิจารณ์ที่เกิดไม่บ่อย เพราะจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง 9 ครั้ง พบว่าพระภิกษุองค์เทศน์นำวิจารณ์ "การอธิษฐาน" มาใช้เพียงแค่ครั้งเดียว ทั้งนี้คงจะมีเหตุผลเช่นเดียวกันกับวิจารณ์ "การให้พร" นั่นก็คือหลังจากจบเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" แล้วพระภิกษุองค์เทศน์ก็จะกล่าวคำอนุโมทนาในเหตุการณ์สื่อสาร "การอนุโมทนา" ซึ่งเป็นการให้พรผู้ฟังเทศน์อยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องกล่าววิจารณ์ "การอธิษฐาน" ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" อีก

และเหตุที่พระภิกษุองค์เทศน์เลือกนำวิจารณ์ "การอธิษฐาน" มาใช้แทนที่จะกล่าววิจารณ์ "การให้พร" ผู้วิจัยคิดว่าคงจะเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลของพระภิกษุองค์เทศน์องค์นั้นที่เวลาให้พรสาธุชนท่านจะตั้งจิตขอร้องต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้สาธุชนได้รับพรประการต่างๆที่ท่านให้มาเสมอ

คำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิจารณ์ "การอธิษฐาน" ก็คือคำว่า "ด้วยอำนาจ ... ขอท่านทั้งหลายจง ... "

จะเห็นได้ว่าวิจารณ์ "การอธิษฐาน" จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบทั้ง 3 ข้างต้น อันได้แก่ คำสำคัญของการอธิษฐาน รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และรายละเอียดเกี่ยวกับคำอธิษฐาน โดยผู้พูดจะกล่าวว่า "ด้วยอำนาจ"

แล้วจึงตามด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่อไปจึงกล่าวว่า "ขอท่าน
ทั้งหลายจง" และจบลงด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับคำอธิษฐาน เรียงกันตามลำดับ

ตัวอย่างข้อมูลวัจนกรรม "การอธิษฐาน" ที่พบในบทเทศน์ มีดังนี้

"เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจการกล่าวคำสัตย์อันเป็นธรรม ตาม
อัตโนมัตถยาธิบายมานี้ ขอท่านทั้งหลายจงเจริญก้าวหน้าในธรรมปฏิบัติ และเจริญ
ยิ่งด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมสารสมบัติ ทุกประการ"

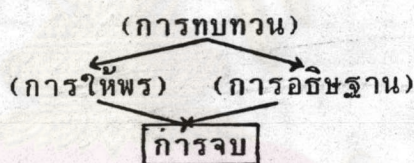
เป็นที่น่าสังเกตว่าพระภิกษุองค์เทศน์มีการกล่าวคำบาลีนำหน้าการกล่าว
วัจนกรรม "การอธิษฐาน" ด้วย โดยคำว่า "เอเตน สจฺจวชฺเชน" หมายถึง
การกล่าวคำสัตย์นั่นเอง ลักษณะที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง ก็คือ จะเห็นได้ว่า
รูปแบบการใช้ภาษาของวัจนกรรม "การอธิษฐาน" มีลักษณะการใช้ภาษาที่เป็น
ระเบียบแบบแผนแน่นอนตายตัว เช่นเดียวกับวัจนกรรม "การให้พร" ดังนั้น
จึงอาจกล่าวได้ว่าการกล่าววัจนกรรม "การอธิษฐาน" ก็คือการกล่าววลีที่ใช้เป็น
ประจำในการอธิษฐานนั่นเอง โดยมีวัจนลีลาแบบตายตัว กล่าวคือมักใช้คำซ้ำๆ กัน
ดังรูปแบบของการอธิษฐานที่ได้แสดงไว้ข้างต้น

ประการสุดท้ายในเรื่องตำแหน่งการปรากฏ พบว่าวัจนกรรม
"การอธิษฐาน" จะต้องปรากฏหน้าวัจนกรรม "การจบ" ซึ่งเป็นวัจนกรรมสุดท้าย
ของเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" และของช่วงท้ายของการเทศน์ ดังนั้นจึงอาจ
กล่าวได้ว่าวัจนกรรม "การอธิษฐาน" ปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรมสุดท้ายของ
การเทศน์ หรือปรากฏเป็นวัจนกรรมก่อนวัจนกรรมสุดท้ายของเหตุการณ์สื่อสาร
"การเทศน์" นั้นเอง

และเมื่อกลับไปพิจารณาตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การให้พร"
แล้วก็จะพบว่าวัจนกรรม "การให้พร" ก็ปรากฏในตำแหน่งเดียวกับวัจนกรรม
"การอธิษฐาน" ซึ่งก็คือปรากฏหน้าวัจนกรรมสุดท้ายของการเทศน์ หรือปรากฏ
เป็นวัจนกรรมก่อนวัจนกรรมสุดท้ายของการเทศน์ ซึ่งก็คือวัจนกรรม "การจบ"
เช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากวัจนกรรม "การอธิษฐาน" เป็นคนละวัจนกรรมกับ
วัจนกรรม "การให้พร" แต่วัจนกรรมทั้ง 2 มีความใกล้เคียงกันมาก ดังนั้น
จึงอาจจัดให้วัจนกรรมทั้ง 2 อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ อีกทั้งจากข้อมูลการเทศน์ทั้ง

9 บท ก็ไม่มีบทเทศน์บทใดเลยที่พบวัจนกรรม "การให้พร" และ "การอธิษฐาน" ปรากฏอยู่ในบทเทศน์เดียวกัน หากแต่พบว่าในบทเทศน์ที่ปรากฏวัจนกรรม "การให้พร" ในบทเทศน์นั้นก็จะไม่ปรากฏวัจนกรรม "การอธิษฐาน" และเมื่อใดก็ตามที่ปรากฏวัจนกรรม "การอธิษฐาน" ในบทเทศน์นั้นก็จะไม่ปรากฏวัจนกรรม "การให้พร" ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การให้พร" และ "การอธิษฐาน" มีลักษณะการปรากฏแบบสลับหลัก (complementary distribution) ดังนั้นในแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเทศน์ ผู้วิจัยจึงจัดให้วัจนกรรม "การให้พร" และ "การอธิษฐาน" อยู่ในระดับและตำแหน่งเดียวกัน ถ้าผู้พูดซึ่งก็คือพระภิกษุองค์เทศน์ก็เลือกที่จะใช้วัจนกรรมใดในระดับและตำแหน่งนี้ ผู้พูดก็ต้องเลือกที่จะใช้วัจนกรรมใด วัจนกรรมหนึ่งระหว่างวัจนกรรม "การให้พร" กับ "การอธิษฐาน" เท่านั้น แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิ 23 ตำแหน่งการปรากฏของวัจนกรรม "การอธิษฐาน"

จากแผนภูมิต่างต้นจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การอธิษฐาน" เป็นวัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ก็ได้ แต่ถ้าวัจนกรรม "การอธิษฐาน" ปรากฏในการเทศน์ วัจนกรรม "การอธิษฐาน" จะต้องปรากฏในตำแหน่งหน้าวัจนกรรม "การจบ" ทุกครั้ง และถ้าปรากฏวัจนกรรม "การทบทวน" ในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ด้วย วัจนกรรม "การอธิษฐาน" จะต้องปรากฏในตำแหน่งตรงกลางระหว่างวัจนกรรม "การทบทวน" กับ "การจบ" เสมอ

จากการอธิบายวัจนกรรมประเภทที่ปรากฏไม่บ่อยจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม ทั้ง 13 ซึ่งได้แก่ "การบอกวัน-เวลา" "การแจ้งให้ทราบ" "การยกตัวอย่าง" "การกล่าวอ้าง" "การเปรียบเทียบ" "การเล่าเรื่อง" "การสอน" "การแนะนำ" "การเรียกร้องความสนใจ" "การขอเรื่อง" "การทบทวน" "การให้พร" และ "การอธิษฐาน" เป็นวัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในการเทศน์ก็ได้

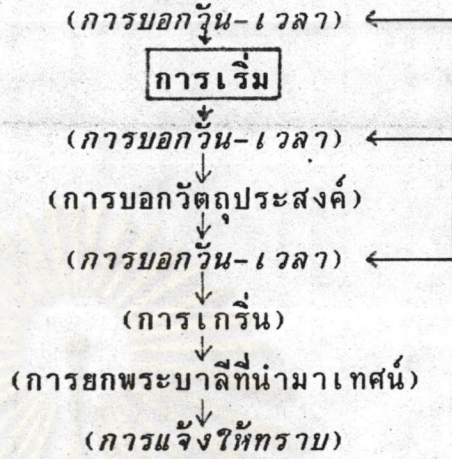
ซึ่งเปรียบได้กับวิชาเลือกที่นิสิตทุกคนจะอาจจะเรียนหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นจึงพบว่า
 พระภิกษุองค์เทศก์อาจจะนำวัจนกรรมทั้ง 13 ข้างต้นมาใช้ในการเทศน์หรือไม่ก็ได้
 ดังนั้นผู้วิจัยจึงแสดงแผนภูมิวัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"
 ซึ่งประกอบด้วยวัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ วัจนกรรมที่มีได้
 ปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ กลุ่มที่ปรากฏบ่อย และกลุ่มที่ปรากฏไม่บ่อยได้ โดยมี
 โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏดังนี้

↓	หมายถึง	การปรากฏเรียงลงมาตามลำดับ
□	หมายถึง	วัจนกรรมที่ปรากฏในรอบสี่เหลี่ยมจะต้องปรากฏ ทุกครั้งที่มีการเทศน์
()	หมายถึง	วัจนกรรมที่ปรากฏในวงเล็บอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้
←→	หมายถึง	วัจนกรรมที่มีลูกศรชี้ว่าจะปรากฏได้ ณ ตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่งตามหัวลูกศร
↔	หมายถึง	วัจนกรรมที่เกิดขึ้นจะกลับไปวนหาวัจนกรรมอื่นๆตาม ลำดับ
↓	หมายถึง	การเปลี่ยนช่วงของการเทศน์ จากช่วงหนึ่งมาอีก ช่วงหนึ่ง
อักษรตัวหนา	หมายถึง	วัจนกรรมที่ต้องปรากฏในการเทศน์ทุกครั้ง
อักษรตัวปกติ	หมายถึง	วัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในการเทศน์ก็ได้ ชนิดที่ปรากฏบ่อย
อักษรตัวเอียง	หมายถึง	วัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในการเทศน์ก็ได้ ชนิดที่ปรากฏไม่บ่อย

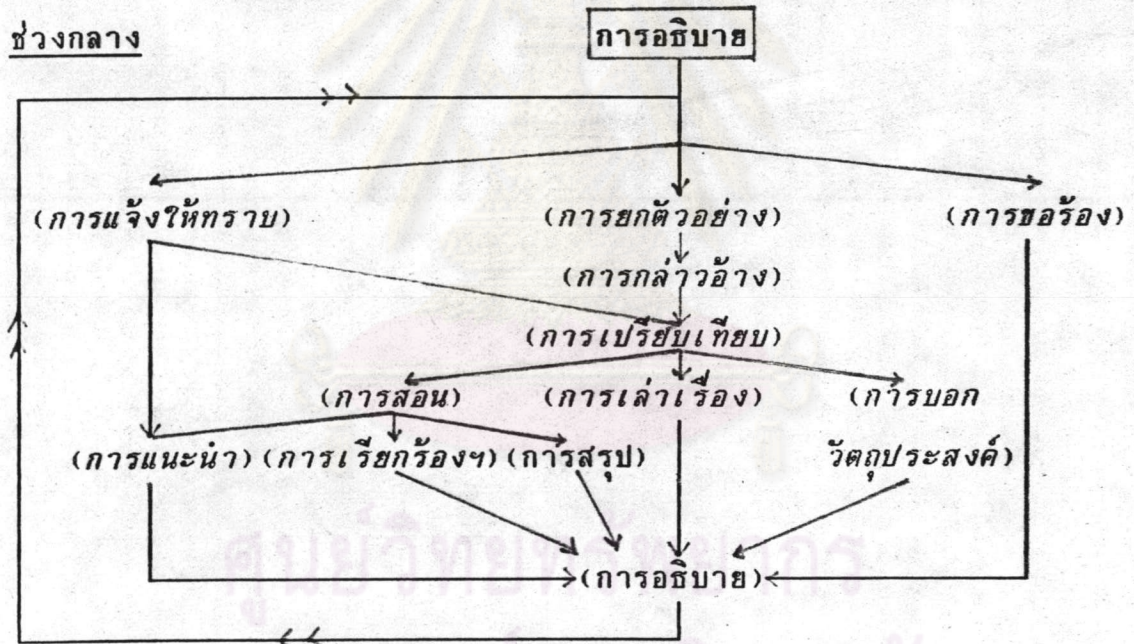
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 24 แผนภูมิวัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"

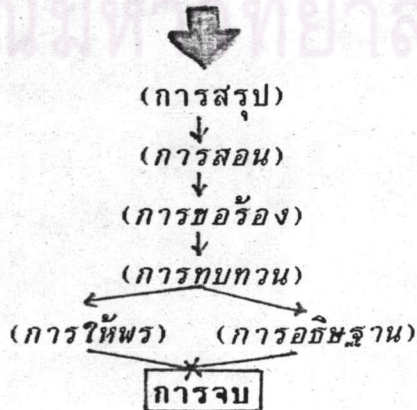
ช่วงต้น

ช่วงกลาง

ช่วงท้าย

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม "การเริ่ม" เป็นวัจนกรรมที่จะต้องปรากฏทุกครั้งที่มีการเทศน์ เช่นเดียวกับวัจนกรรม"การอธิบาย"และวัจนกรรม "การจบ" ในขณะที่วัจนกรรม"การบอกวัตถุประสงค์" "การเกริ่น" "การยกพระบาลีที่นำมาเทศน์" และ"การสรุป"นั้นเป็นวัจนกรรมที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"ก็ได้ โดยวัจนกรรมดังกล่าวจะเป็นวัจนกรรมที่พระภิกษุองค์เทศน์ส่วนใหญ่นิยมนำมาใช้ประกอบการเทศน์ ส่วนวัจนกรรมที่เหลืออีก 13 วัจนกรรม อันได้แก่ วัจนกรรม"การบอกวัน-เวลา" "การแจ้งให้ทราบ" "การยกตัวอย่าง" "การกล่าวอ้าง" "การเปรียบเทียบ" "การเล่าเรื่อง" "การสอน" "การแนะนำ" "การเรียกร้องความสนใจ" "การขอร้อง" "การทบทวน" "การให้พร" และ"การอธิษฐาน" เป็นวัจนกรรมที่อาจจะปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์"หรือไม่ก็ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระภิกษุองค์เทศน์จะต้องกล่าววัจนกรรม"การเริ่ม" "การอธิบาย"และ"การจบ" ในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์"ทุกครั้ง ในขณะที่วัจนกรรมที่เหลืออีกนั้น ท่านอาจจะเลือกมาประกอบการเทศน์หรือไม่ก็ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชิงอรรถบทที่ 5

¹ จริงๆแล้วในการกล่าววัจนกรรม "การอธิบาย" ผู้พูดอาจจะกล่าวในรูปของอนุพากย์ (clause) ย่อยที่แทรกอยู่ในประโยค โดยปรากฏคำเหล่านี้ในอนุพากย์ที่ทำหน้าที่อธิบายขยายความ อันได้แก่ "ก็เพราะ" "เพราะ" "เพราะว่า" "เหตุนี้" "เนื่องจาก" "ทั้งนี้เพราะ" "ทั้งนี้เป็นเพราะ" "ก็" "เพราะเหตุนี้" "ฉะนั้น" "และในขณะเดียวกัน" "และที่ว่า" "แต่ถ้า...แล้วก็" "ตรงกันข้าม" "แต่" "ดังนั้น" "ถ้า...แต่ถ้า" "แม้...ก็" "ส่วน" "หาก" "อนึ่ง" "แล้วก็" "ประการที่" "เป็นประการที่" "อีกประการหนึ่ง" "ข้อที่" "จนกระทั่ง" "จากนั้น" "ที่" "ซึ่ง" "อัน" "ผู้" "ผู้อื่น" "อันเนื่องจาก"

² หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาวิจารณ์ เล่ม 2 ท.606 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) หน้า 38-39 ได้กล่าวถึงการเปรียบเทียบไว้ดังนี้

ก. การเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปไมย

การเปรียบเทียบทำได้ 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 เปรียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง

ในการเปรียบเทียบนี้ จะมีคำแสดงความหมายอย่างเดียวกับคำว่า "เหมือน" ปรากฏอยู่ด้วย ได้แก่คำ เปรียบเหมือน เสมือน ดุจ ประดุจ เปรียบดุจ ดัง ดุจดั่ง ปูน เพียง ราว

วิธีที่ 2 เปรียบสิ่งหนึ่งว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

บางตำราเรียกว่าอุปลักษณ์ ในการเปรียบเช่นนี้ไม่มีคำว่า "เหมือน" ปรากฏอยู่ด้วย เป็นการกล่าวเปรียบเทียบโดยตรงว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง